

ԻՈՐՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՍՏՐԻԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅՈՓ
ՆՐՈՒՍԱԳԷՄԻ

ԽԹ ՏԵՐԻ

1975

ՄԻՈՆ

ԽԹ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԹՈՒԹԵԱՆ

1975

Յունիս - Յուլիս

Թիւ 6 - 7

1975

June - July

No. 6-7

SION

VOL. 49

A MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

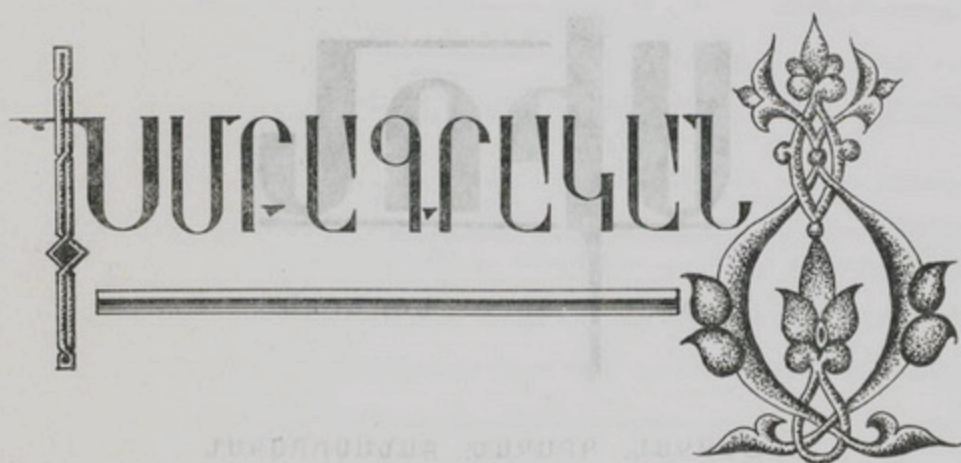
Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

Editor-in-chief: Archbp. Shahe Ajamian Editor: Ara Kalaydjian

St. James Press
Jerusalem

Յ Ա Ն Ո Ւ Ն

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԻ

ՀԱՅ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԸ իր 1500ամեայ պատմութեան ընթացքին քիչ անգամ տեսած է փառաւորութեան և հրնուսնաբանի այնպիսի օրեր, որոնք յատկանշեցին Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցիի Պետին՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետի Ս. Քաղաք տրւած շնորհաբեր այցելութիւնը, Յունիս 22էն 1 Յուլիս: Այդ շքեղութեան յաւելուածական փայլը կազմեց Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Ս. Արքեպս. Գալուստեանի ալ ներկայութիւնը երուսաղէմի մէջ:

Շնորհաբեր այդ այցելութեան եօթնօրեակը, որ իրաւամբ հռչակուեցաւ որպէս «Հայկական շաբաթ երուսաղէմի», անգամ մը ևս փաստեց — և այնքան փառաշուք կերպով — հայկական ներկայութեան կարևորութիւնը Սրբազան Քաղաքին և Սրբատեղիներուն մէջ: Ու ասիկա շրջանի մը, երբ համայն մարդկութեան ուշադրութեան և մտահոգութեան առարկան դարձած է երուսաղէմը: Վեհափառ Հայրապետին եղած բոլոր յարգանքներն ու մեծարանքները, Ն. Ս. Օծութեան անձին միջոցաւ պատուեցին Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցին, Հայ ժողովուրդը և երուսաղէմի Ս. Աթոռը, որ վնասական դեր մը ունեցած է Սրբատեղիներու անաղարտ և ապահով պահպանումի ծանր ու դժուարին առաքելութեան մէջ:

Միաժամանակ, Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցիի Պետին, ինչպէս նաև աշխարհի չորս կողմերէն եկող Հայ կրօնական իշխանաւորներու ներկայութիւնը երուսաղէմի մէջ, առիթ մը ևս ընծայեց շեշտելու նշանակութիւնը այն դերին՝ զոր մեր Եկեղեցին ունի ներկայ օրերու *էկումենիկ* շարժումին մէջ: Արդարև, քրիստոնէութեան օրբանին՝ Սուրբ այս Քաղաքին քրիստոնէայ գանձաւոր համայնքներու պետերուն հետ Ն. Ս. Օծութեան և իր հետեւորդներուն ունեցած տեսակցութիւնները անցան աննախընթացօ-

բէն ջերմ և անկեղծ, ստեղծելով ֆրիստոնէական սիրոյ և եղբայրութեան հիանալի մթնոլորտ մը:

Եւ սակայն, վեհափառ Հայրապետի այցելութիւնը, վերոյիշեալ իր լայն հանգամանքէն անկախ, յատուկ նշանակութիւն մը ունէր Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցիին և Հայ ժողովուրդին համար: Նորին Ս. Օծութիւնը Հայ Եկեղեցիի այն բացառիկ Պետն է, որ իր նախորդներէն տարբեր՝ փանամեայ իր գահակալութեան ընթացքին բազում ուղեորութիւններ կատարած է դէպի արտասահմանի գրեթէ բոլոր երկիրները, անձամբ տանելու Հայ զանգրւածներուն Ս. Լուսաւորչի Աթոռին հմայքն ու վերածաղկեալ Հայաստանի ուրախութիւնը: Եթէ, այսպիսով, բարձրացաւ հմայքը Ս. Էջմիածնի, միւս կողմէ Հայ զանգուածներուն մէջ ուռնացաւ հաւատքը մեր նախահայրերուն, նոր խանդ ու խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ բոլոր համայնքներէն ներս: Իր անձնաւորութեան ու Ս. Էջմիածնի անխորտակելի և բացառիկ փառաւորութեամբ, Ն. Ս. Օծութիւնը բոլոր Հայերուն ներշնչեց ուժ, հաւատք և Հայ ապրելու կամք այնպիսի օրերու, երբ արտասահմանը կ'անցնէր նզնաժամային վիճակէ մը, ինքզինք գտնելով իր Հայ ինքնութիւնը պահելու կամ վերջնականօրէն կորսնցնելու երկընտրանքին առջև:

Երուսաղէմի Ս. Աթոռը Հայաստանեայց Եկեղեցիի գերագոյն Պետին հոգածութեան և ուշադրութեան առարկայ եղաւ շատ կանուխ, որովհետեւ Ն. Ս. Օծութիւնը, իրեն յատուկ խորաքափանցութեամբ շատ շուտ գիտակցեցաւ այն վնասական դերին գոր Ս. Քաղաքի Հայ Պատրիարքութիւնը ունէր և տակաւին պիտի ունենար արտասահմանի հոգևոր ու կրթական կեանքին մէջ: Դարերէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով 1963ի Հոկտեմբերին Հայ Եկեղեցիի Պետ մը Երուսաղէմ կ'այցելէր, յաջս օտարներուն շեշտելու դիրքն ու առանձնաշնորհները Երուսաղէմի Ս. Աթոռին, և պաշտօնապէս բանալու ֆրիստոնէութեան մեծագոյն սրբավայրին՝ Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ հայկական բաժիններու նորոգութիւններու շրջանը, որ պիտի տւէր աւելի քան տասնամեակ մը: Ստեղծուած խանդավառութեան հետեւանքով էր գլխաւորաբար որ կարելի դարձաւ իրագործել բազմաձախս և անդուլ ճիգի ու աշխատանքի կարօտ այդ նորոգութիւնները՝ որոնք հիմնովին բարեփոխեցին Տաճարէն ներս հայկական բաժինները, այսօր հիացում առնելով հայ Բէ օտար բոլոր հաւատացեալներուն և այցելուներուն:

Սակայն Սրբոց Յակոբեանց Վանքը, պատմական Սիոն լեռան վրայ, ըլլալով հանդերձ կեդրոնը Հայ Եկեղեցիի նուիրապետական Աթոռներուն կարևորագոյններէն և հնագոյններէն մէկուն, եղած է նաև Հայ մշակոյթի օճախ մը, ուր շեշտը դրուած է մասնաւորաբար կրթականին վրայ: Պատմութեան մշուշին մէջ կը կորսուի Բելը Վանքէն ներս մշակութային գործունէութեան. աւերներէ և սարսափներէ փրկուած ձեռագիրներու յիշատակարաններ կը խօսին դարերու վրայ երկարող գրչագրական կարևոր գործունէութենէ մը. «յոտս վարդապետաց» իրենց կրթութիւնը ստա-

ցող արեղաներ երուսաղէմը դարձուցած են Հայ Եկեղեցիի Ուղղափառութեան ամբողջ մը, պահապան՝ մեր Սուրբ Հայրերէն աւանդուած հաւատամքին և դաւանութեան: Եւ այս բոլորը իրենց լրումը գտած են ԺԹ դարու առաջին կէտին, երբ, 1833ին, առաջինը ըլլալով Սուրբ Երկրին մէջ, հիմնուած է Ս. Յակոբեանց Տաւրանը, իսկ տասնամեակ մը ետք՝ ժառանգաւորաց Վարժարանը. գոյգ հաստատութիւններ, որոնց անխափան գործունէութիւնը մինչև ներկայ օրերը մեծ դեր մը ունեցած է Հայ Եկեղեցիի ու Հայ Ժողովուրդի կեանքին մէջ:

Այդ դերին կարևորութիւնը շեշտուեցաւ մասնաւորաբար Համաշխարհային Առաջին Պատերազմէն ետք, երբ երուսաղէմի ժառանգաւորացը գրեթէ միակն էր Հայ իրականութեան մէջ՝ Հայաստանեայց Եկեղեցիի պատրաստուած և զարգացած ծառայողներ ընծայելու մարզին մէջ: Եւ 1921ին վերաբացուող ժառանգաւորաց Վարժարանը իրեն վստահուած այդ սրբազան պարտականութիւնը կատարեց պատուաբեր յաջողութեամբ, յաւախ նիւթական ամենէն դժուար պայմաններու մէջ:

Արտասահմանի մէջ մասնաւորաբար վերջին տասնամեակին տեսնուող ազգային վերագարթնումի և ինքնագիտակցութեան շարժումին իբրև հետևանք, ամէն կողմէ պահանջքը զգացուեցաւ ունենալու ուսումնական այնպիսի կեդրոն մը, ուր հայագիտութեան ուսուցումը դրուէր ամուր և գիտական հիմքու վրայ, և ուր պատրաստուէին արտասահմանի Հայութեան կրօնական թէ աշխարհական առաջնորդներն ու կրթական գործիչները: Եւ, շատ հրաւացի կերպով, բոլորին աչքերը յառեցան երուսաղէմին, ո՛ւր միայն կրնար իրականութիւն դառնալ նման ծրագիր մը: Հայ երուսաղէմը, իր վայելած առանձնաշնորհներով և իրաւունքներով, Ս. Յակոբեանց վանքի զանազան հաստատութիւններուն ընձեռած ընդարձակ կարելիութիւններով, կրթական մէկդարեայ փորձառութեամբ և աւանդութիւններով՝ իտէալ մթնոլորտը ունի այսպիսի ծրագրի մը հովանաւորողն ու միաժամանակ գործադրողը ըլլալու:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան ցկեանքս Նախագահին՝ Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանի իշխանական նուիրատուութեամբ էր որ կարելի եղաւ կառուցանել Ս. Յակոբեանց վանքի մայր մուտքին դիմաց գտնուող հայապատկան ընդարձակ հողամասին վրայ կրթական այս հեռահայեաց ծրագիրը իրագործելու կոչուած Դպրեվանքի նոր ու հիմնալի շէնքը, որ ի պատիւ Բարեբարին կոչուեցաւ «Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարան»: Վսեմ. Նախագահին կատարած բազում բարերարութիւններուն մէջ, երուսաղէմի ներակառոյց Դպրեվանքը եզակի տեղ մը կը բռնէ անով՝ որ հոն կը կեդրոնանան արտասահմանի Հայութեան բոլոր ակնկալութիւնները. անոր վրայ՝ իբրև միակ կէտի՝ կը հաւաքուին ու կ'ուռնա-

նան բոլոր յոյսերն ու սպասումները: Այս կը փաստէ այն խանդավառութիւնը որ ստեղծուեցաւ Դպրեվանքի պաշտօնական բացումով, ձեռամբ Ազգիս Վեհափառ Հայրապետին և ի ներկայութեան Բարեբար ամուլին՝ Վսեմ. Տէր և Տկն. Ալեքս Մանուկեաններու, բազմահարիւր հիւրերու և հագարաւոր ներկաներու: Արտասահմանի մամուլը նոյն ակնկալու ուրախութեամբ անդրադարձաւ այս շատ կարեւոր դէպքին, միշտ շեշտելով թէ Հայ երուսաղէմէն կը սպասուէր պատրաստութիւնը հոգեւոր և ազգային երիտասարդ գործիչներու:

Եթէ նորակառոյց «Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց վարժարան»ի հանդիսաւոր պայմաններու մէջ պաշտօնական բացումը հոգեկան անխառն գոհունակութիւն և բերկրանք կը պատճառէ անգուգական Բարեբարին, միւս կողմէ՝ բարոյական ծանր այլ փաղցր պարտաւորութեան կ'ենթարկէ երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութիւնը. պարտաւորութիւն՝ գոր Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը միշտ ունեցած է իր վրայ և գոր իր նուիրուած գահակալներուն հովանաւորութեամբ պատուով ու բացառիկ գոհողութիւններով իրագործած է առանց ընդմիջումի:

Բայց Ս. Յակոբեանց դարաւոր այս Հաստատութեան կրօնական, կրթական, ինչպէս նաև շինարարական կեանքը մեծագոյն մղում մը ստացաւ Ս. Աթոռիս ներկայ Գահակալին՝ Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպս. Տէրտէրեանի պատրիարքութեան շրջանին. շրջան՝ որ կը յատկանշուի բոլոր մարգերու մէջ եռուն գործունէութեամբ և անդուլ նիգով: Հեռատես ծրագրումով և չընկրկող կամքի ուժով, Ն. Ամենապատուութիւնը իր պատրիարքութեան տասնհինգամեայ շրջանը վերածած է Ս. Աթոռիս բազմադարեան կեանքի ամենէն փայլուն ժամանակամիջոցներէն մէկուն, պսակուած յաջողութիւններով և անընդմէջ զարգացումով: Իբրև տասնամեակներու կրթական մշակ և դաստիարակ, Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր հոգածութեան գլխաւոր և առաջին առարկան հանդիսացած են ժառանգաւորացը և Ս. Աթոռիս Ս. Թարգմանչաց Նախակրթարանն ու երկրորդական վարժարանը, որոնց բարօրութեան համար ո՛չ մէկ գոհողութեան առջև կանգ առած է:

Եւ այսօր, Ս. Յարութեան Տաճարի վերանորոգուած հայկական բաժինի և «Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց վարժարան»ի հայրապետական օրհնութեամբ բացումներէն ետք, երուսաղէմի Հայ Պատրիարքութիւնը աւելի քան երբեք հոգեպէս զօրացած, ի վիճակի կը զգայ ինքզինք վերանորոգուած եռանդով շարունակելու իր սրբազան առաքելութիւնը, յանուն Հայաստանեայց Սուրբ և Առաքելական Եկեղեցիի և Հայ մշակոյթի:

ԽՄԲ.

Ն. Ս. ՕԺՈՒԹԻԻՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԵՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ԶԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՇՆՈՐՀԱԲԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ

Անգամ մը ևս Երուսաղէմի Սրբոց Յակօրեանց դարաւոր հաստատութիւնը, զինուորեալ Միաբանութիւնը և Սուրբ Երկիրի Հայութիւնը ցնծութեան և բերկրանքի օրեր ապրեցան, երբ, 20 Յունիսէն մինչև 1 Յուլիս 1975, անոնք երկրորդ անգամ ըլլալով բնդունեցին չնորհաբեր այցելութիւնը ազգիս մեծարեալ Հայրապետին՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Առաջին Վեհափառ Կաթողիկոսին:

Նորին Սուրբ Օծութիւնը առաջին անգամ Երուսաղէմ այցելած էր 1963 Հօկտեմբերին, համայն քրիստոնէութեան զլխաւոր սրբալաւրին՝ Սուրբ Յարութեան Տաճարին հայկական բաժինի նորոգութեան աշխատանքները հովանաւորելու և Համազգային Յանձնախումբ մը նշանակելու համար:

Տասներկու տարիներ ետք Նորին Վեհափառութիւնը կը վերադառնար Սուրբ Երկիր, ուրախառիթ զոյգ պատեհութիւններով:

Նախ՝ կատարելու պաշտօնական բացումը Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց ղեղեցիկ շէնքին, որ այժմ իբրեւ հայկական փառաւոր կոթող կը բարձրանայ Սիոն լեռան վրայ, Ս. Յակօրեանց Վանքի մուտքին զիմաց, և ապա նաւակատիքը և օծումը բնելու Ս. Յարութեան Տաճարի հայապատկան նորոգուած խորաններուն:

Ամիսներ առաջ արդէն, Միաբանութիւն և Ժողովուրդ, Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարք Հօր զլխաւորութեամբ, անհրաժեշտ աշխատանքներուն ձեռնարկած էին, Վեհափառ Հայրապետին այս երկրորդ այցելութիւնը բնելու փառաւոր և յիշատակելի՝ Երուսաղէմի հազարամեայ պատմութեան մէջ:

Պատրիարքարանի հոյանաւորութեամբ կազմուած էր Երուսաղէմի գաղութը ներկայացնող Հայ Միութիւններու ներկայացուցիչներէն բաղկացած Յանձնախումբ մը: Այդ կազմակերպութիւններն էին. Երուսաղէմի Հայոց Բարեսիրական Միութիւնը, Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը և Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը: Յանձնախումբին առաջին զործը եղած էր կազմել համամիութենական երգչախումբ մը՝ մասնակցելու բոլոր հանդիսութիւններուն և կրօնական արարողութիւններուն: Գործի լծուած էր նաև պարախումբը, և զրեթէ ամէն երեկոյ Վանքը կը լեցուէր զանազան փորձերու և կող խանդավառ Հայերով և Հայուհիներով: Յանձնախումբին պարտականութիւն յանձնուած էր նաև Ն. Ս. Օծութիւնը զիմաւորող յաղթական կամարներ կանգնեցնել և պատրաստել մեծատառ և բազմալեզու լոգունդներ՝ Վեհափառ Հիւրին բարի գալուստ մաղթող:

Մինչ այդ, արդէն ամիսներ առաջ Պատրիարքարանին կողմէ հրաւերներ ուղղուած էին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բարձրատիճան անդամներուն, ինչպէս նաեւ Ս. Աթոռիս բարերարներուն ու բարեկամներուն՝ ներկայ ըլլալու Երուսաղէմի մէջ կատարուելիք հանդիսութիւններուն և անդամ մը ևս լեցուելու Վեհափառ Հայրապետի շնորհաբաշխ ներկայութեամբ: Նոյն սիրալիր հրաւերը, հայ թերթերու մէջ հրատարակուած հետեւեալ պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը, ուղղուած էր արտասահմանի բոլոր Հայերուն անխափր.

«Ի գիտութիւն մեր բարեպաշտ ժողովուրդին կը ծանուցանենք թէ Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Առաքին Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը շնորհաբեր այցելութեամբ Երուսաղէմ պիտի ժամանէ Կիրակի, Յունիս 22 1975ին:

Այս պատեհութեամբ Երուսաղէմ պիտի այցելէ նաև Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան ցկեանս Նախագահ Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեան:

Չորեքշաբթի, Յունիս 25-ին մեծահաճոյս բացումը պիտի կատարուի Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժողանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի նորակառոյց շէնքին: Իսկ Շաբաթ և Կիրակի, Յունիս 28 և 29, պիտի կատարուի Սուրբ Յարութեան Տաճարի նաւակատիքը, և Վեհափառ Հայրապետը պիտի օծէ նորակառոյց հայկական խորանները:

Այս ուրախ առիթով կը հրաւիրենք հաւատացեալ Հայ ժողովուրդը մասնակցելու վերոյիշեալ հանդիսութիւններուն և կատարելու ուխտը Զրիստոսակոյ սրբավայրերուն մէջ»:

Նոյն շրջանին տպուած էին Վեհափառ Հայրապետին մեծագիր լուսանկարները, որոնք Երուսաղէմի հայ խանութներուն և այլ հաստատութիւններու ցուցափեղկերը կը զարդարէին Ս. Էջմիածնի նկարներուն հետ: Տպուած էին նաև Ն. Ս. Օծութեան Երուսաղէմ այցելութեան ժամանակացոյցները և բաժնուած դադուքին բոլոր անդամներուն: Կատարուելիք հանդիսութիւններուն և պաշտօնական ընդունելութիւններուն մասնակցելու հրաւիրագիրներ ուղղուած էին Երուսաղէմի պետական, հիւպատոսական և կրօնական բոլոր մարմիններուն և հաստատութիւններուն:

Այս բոլոր պատրաստութիւնները տեսնուած էին արդէն, երբ Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը, ի դուռն Միաբանութեան անդամներէն բաղկացած պատուիրակութեան մը, Ուրբաթ, 20 Յունիս 1975, մեկնեցաւ Ամման՝ գլխավորելու Վեհափառ Հայրապետը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ԹՈՒՐԳԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻՒ ՊԱՏՐԻԱՐԻՒՆ

Իրեն ուղղուած մասնաւոր հրաւերին ընդառաջելով, Չորեքշաբթի, 18 Յունիս 1975, գիշերուան ուշ ժամուն Ս. Աթոռ ժամանեց Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեան, պոլսաբնակ հաւատացեալներու խումբի մը հետ, և ուղղակի առաջնորդուեցաւ իր բնակավայրը՝ Ժառանգաւորաց Վարժարանի Տեսչական յարկարաժինը, յատկապէս պատրաստուած և նորոգուած իրեն համար:

Յաջորդ օր, Հինգշաբթի, 19 Յունիս 1975, առաւօտեան ժամը 10-30-ին, Մայրավանքի զանգին զօղանջիւնով, Ն. Ամենապատուութիւնը «Հրաշափառ»ով և Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան ու Ժառանգաւորներուն հետեւողութեամբ մուտք գործեց Տաճար, ուր նախ Ս. Գլխադիրի մատուռին մէջ իր ուխտը կատարեց, ապա յառաջանալով դէպի Եկեղեցիին դասը, խօսք առաւ և զո-

Ն. Ս. ՕՏՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՌԱՋԻՆ
ՎԱԹՈՐԴԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

հուլիսյան յայտնեց Աստուծոյ որ իրեն անգամ մը ևս պատեն հուլիսն շնորհած էր գտնուելու և աղօթելու Տիրոջ և Հայութեան այս փառաւոր Տունին մէջ: Ան յորդորեց ներկայ հաւատացեալները անսակարկ նուիրումով ծառայելու դարաւոր այս Հաստատութեան, որ Հայութեան պարծանքն է:

Յետոյ, Ս. Աթոռիս «Օրհնեցէք զՏէր» շարականի երգեցողութեամբ և թափօրով, Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Պատրիարք բարձրացաւ Պատրիարքարան, ուր, դահլիճի սեմին ողջագուրուեցաւ Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Պատրիարք Ս. Հօր հետ: Կարճ հանգիստէ մը ետք, նախ բարի գալուստի խօսք առաւ Ս. Աթոռիս գահակալը, և կրկնելէ ետք Սաղմոսերգուին արտայայտութիւնը՝ «Զի քաղցր է զի բնակեսցին եղբարք ի միասին», յայտնեց թէ ընտանիքներու նման, Հայ Եկեղեցիի մեծ ընտանիքի անդամներուն միջև ևս երբեմն թիւրիմացութիւններ կը պատահին, սակայն էականը այն է որ այդ անհասկացողութիւնները հարթուին, և միութիւնն ու համբերախութիւնը տիրեն: Ապա Ն. Ամենապատուութիւնը յիշեց թէ ինչպէ՛ս դարերու ընթացքին Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութիւնը թէ ու թիկունք կանգնած էր Երուսաղէմի Ս. Աթոռին, և վերջացուց իր խօսքը՝ դարձեալ բարի գալուստ մաղթելով Սրբազան և Ամենապատիւ իր եղբոր:

Իր պատասխան արտայայտութեան մէջ, Ամեն. Տ. Շնորհք Պատրիարքը ևս անդրադարձաւ քիչ մը տիտէր անցեալին, յոյս յայտնեց որ այդ անցեալը պիտի մոռցուէր և զոհացաւ որ առիթն ու պատեն հուլիսնը պիտի ունենար ակնատես ըլլալու շինարարական այն աշխատանքներու արդիւնքին՝ որ Ս. Աթոռի Ամեն. Գահակալը և Միաբանութիւնը իրադրածած էին վերջին մէկուկէս տասնամեակին: Ապա Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր նուիրեց Երուսաղէմը նկարագրող պատկերազարդ հին ու թանկագին հատոր մը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Ուրբաթ, 20 Յունիս 1975, առաւօտեան, Իսրայէլի Պեն Կուրիօն օդակայան հասնելով Ս. Աթոռ ժամանեց Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Տիրայր Եպս. Մարտիրոսեան, ներկայ ըլլալու կատարուելիք հանդիսութիւններուն:

Նոյն գիշեր, դարձեալ Պեն Կուրիօն օդակայանէն Ս. Աթոռ ժամանեց Գերշ. Տ. Պսակ Արքեպս. Թումայեան (Լոնտոն):

Միաժամանակ, վերջին շաբթու ընթացքին, արտասահմանի զանազան կողմերէն հիւրեր սկսած էին հասնիլ Երուսաղէմ:

Այսպէս, Շաբաթ, 21 Յունիս 1975, գիշերը, Նիւ Եորքէն գալով Պեն Կուրիօն օդակայան կը ժամանէր բարեբար Մեծայարդ Տիար Տատուր Տատուրեան, իսկ յաջորդ օր, Կիրակի, 22 Յունիս 1975, դարձեալ գիշերը և միևնոյն ճամբով Երուսաղէմ կու գար Մեծայարդ Տիար Սթիվ Մուկար, Ամերիկահայ այցելուներու խումբով մը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԱՄՄԱՆ

Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետը Ամմանի օդակայան ժամանեց Ուրբաթ, 20 Յունիս 1975, երեկոյեան ժամը 7-ին: Օդակայանին մէջ դիմաւորութեան եկած էին Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը իր պատուիրակութեամբ, Յորդանանի պետական ներկայացուցիչները, Ամմանի Սովետական Դեսպանատան կազմը և Ամմանահայ գաղութի ներկայացուցիչներ:

Սարսուռ մը անցաւ ներկաներու մարմիններէն, երբ օդանաւի դրան

մէջ երեցաւ ազգիս մեծարեալ Հովուապետը, տալու իր հայրապետական օրհնութիւնը բոլորին :

Ն. Ս. Օծութեան կ'ընկերանային Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ և Յրանսահայոց Առաջնորդ Գերշ. Տ. Սերովբէ Արքեպս. Մանուկեան, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեան, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Վաչէ Եպս. Յովսէփեան, Արարատեան Թեմի Առաջնորդ Գերշ. Տ. Կոմիտաս Արքեպս. Տէր Ստեփանեան, Գերշ. Տ. Սիոն Արքեպս. Մանուկեան, Վեհափառ Հայրապետի դաւազանակիր Հոգշ. Տ. Անանիա Արղ. Արարաջեան, «Էջմիածին» պաշտօնաթերթի խմբագիր Տիար Արթուր Հատիտեան և Գերազոյն Հոգևոր Խորհուրդի անդամ, արուեստագէտ-նկարիչ Տիար Գրիգոր Խանջեան :

Սրտազեղ ողջագուրումներէ ետք, Վեհափառ Հայրապետը առաջնորդուեցաւ օգակայանի հանգստեան սրահը, ուր կարճ դադարի մը ընթացքին Ն. Ս. Օծութիւնը հիւրասիրուեցաւ և տեղական թղթակիցներու հետ հարցազրոյց մը ունեցաւ :

Ապա, Յորդանանի Վեհափառ Թաղաւորին կողմէ տրամադրուած չքեղ ինքնաշարժով Ն. Ս. Օծութիւնը չքախումբին ուղեկցութեամբ ճամբայ ելաւ դէպի Ամման, և անցնելով մայրաքաղաքի փողոցներէն հասաւ իր հանգստավայրը՝ Օրտոն պանդոկը :

Նոյն երեկոյ, կարճ հանգիստէ մը ետք, Վեհափառ Հայրապետը, ընկերակցութեամբ Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր և չքախումբի անդամներուն, ինչպէս նաև Ամմանահայ գաղութի ներկայացուցիչներուն, ներկայ եղաւ Ամմանի Սովետական Դեսպանին կողմէ Դեսպանատան մէջ ի պատիւ իրեն տրուած ընդունելութեան, որ անցաւ ջերմ և խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Յաջորդ օր, Շաբաթ, 21 Յունիս 1975, առաւօտեան ժամը 11-ին, Ն. Վեհափառութիւնը այցելեց Հաշիմական Տան հանգուցեալ Թաղաւորներ Ապտալլայի և Թալալի շիրիմները, և ապա, Վեհափառ Հիւսէյն Թաղաւորի բացակայութեան, ընդունուեցաւ Գահաժառանգ՝ Ն. Վսեմ. Հասան Իշխանին կողմէ : Ընդունելութիւնը անցաւ շատ ջերմ և անկեղծ, և երկուստեք եղան սիրալիր արտայայտութիւններ :

Նոյն գիշեր, ժամը 9-ին, Ն. Ս. Օծութիւնը իր հետևորդներով Ամմանի Հիւսէյն մարզական շքեղ աւանին մէջ հիւրը եղաւ Ամմանահայութեան, որ ղեղեցիկ ճաշկերոյթով մը ուղած էր պատուելի Հայութեան ամենասիրելի Հայրապետը : Ներկայ էին նաև պետական և Սովետական Դեսպանատան ներկայացուցիչներ : Խօսք առին Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը և Ամմանահայութեան Հոգևոր Հովիւ Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղջանեան :

Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը ողջունելէ ետք Վեհափառ Հայրապետը, բնաւ որ ան իր անձին մէջ կը մարմնացնէր Ս. Էջմիածնի ոգին ու Հայրենիքի սէրը, և հրաւիրեց Ն. Ս. Օծութիւնը բաշխելու իր օրհնութիւնն ու պատգամը ներկաներուն :

Խօսք առնելով, Վեհափառ Հայրապետը յայտնեց թէ իր հետ կը բերէր սէր և օրհնութիւն Մայր Հայաստանէն և Ս. Էջմիածնէն : Ն. Ս. Օծութիւնը անդրադարձաւ Ս. Էջմիածնի դերին և կարեւորութեան, խօսեցաւ հայ ժողովուրդի հաւաքական ճակատագրէն, և վստահեցուց ներկաները որ վճռական որևէ պահու, Հայաստան և Սփիւռք մէկ սիրտ են և մէկ հոգի :

Գեղեցիկ այս ճաշկերոյթը անցաւ բացառիկ խանդավառութեան մէջ :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱՄՄԱՆԻ Ս. ԹԱԴԵՈՍ ԵԿԵԼԵՑԻՒՆ ՄԷՋ

Հոգեգալստեան տօնին առիթով, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Սուրբ Պատարագ մատուցուեցաւ Ամմանի նորակառոյց Ս. Թադէոս եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան Ամերիկահայ բարերար ամուլին՝ Տէր և Տկն. Յարութիւն և Աղաւնի Թադոսեաններու: Պատարագին էր Ս. Աթոռոյս Դիւանապետ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան: Ս. Պատարագէն մաս մը, ինչպէս նաև Վեհափառ Հայրապետին պատգամը ձայնասփռուեցան Ամմանի ռատիոկայանէն:

Ժամը 9:30-ին ազգիւս Վեհափառ Հայրապետը հանդիսաւոր մուտք գործեց եկեղեցի: Մուտքին, ան դիմաւորուեցաւ տեղւոյն Ազգային Վարժարանի ուսանողներէն և զաղութի դրեթէ բոլոր անդամներէն, և ի պատիւ իրեն՝ սիրոյ ու խաղաղութեան նշանակ աղաւնիներ արձակուեցան:

«Ողջոյն»ի պահուն, պատարագիչ Ս. Հօր հրաւերով Ս. Խորան բարձրացաւ Ն. Ս. Օծութիւնը, և անդրադառնալէ ետք Հոգեգալստեան տօնի խորհուրդին, տուաւ իր սրտառուչ պատգամը ներկաներուն:

* * *

Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Կաթողիկոսի Ամման այցելութեան յայնօրէն և դրուատական արտայայտութիւններով անդրադարձան Յորդանանեան ռատիոկայանը, հեռատեսիլը և բոլոր թերթերը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄ

Կիրակի, 22 Յունիս 1975, կէսօրէ ետք ժամը 3-ին, զինուորական ինքնաշարժներու առաջնորդութեամբ ընթացք առաւ Վեհափառ Հայրապետին զլիաւորած չքերթը դէպի Յորդանան գետի Ալէնպի կամուրջը, ուր, սահմանադուխտի վրայ պատիւներու արժանացաւ հրամանատարութեան կողմէ: Ն. Վեհափառութեան կ'ընկերանային Ամմանահայութեանէն մեծ թիւով ազգայիններ:

Պաշտօնական կարճ ձևակերպութիւնները լրանալով, Ն. Վեհափառութիւնը ճամբայ ելաւ դէպի Ս. Քաղաք: Սահմանադուխտ դիմաւորութեան եկած էին Ս. Երկրի Հայութեանէն բազմահարիւր ազգայիններ, իրենց ինքնաշարժներով, որոնք այս ձևով միացան արդէն իսկ պատկառելի չքերթին:

Մինչ աղ. Երուսաղէմի Յոպպէի Դուռը տօնական հանդիսաւոր կերպարանք զգեցած էր: Հաղարաւոր Հայ թէ օտար հաւատացեալներ կը լեցնէին Յոպպէի Դուռէն դէպի Ս. Յակոբեանց Վանք առաջնորդող ճամբան, մինչ պետական, հիւպատոսական և կրօնական ներկայացուցիչներ կը սպասէին Դրան մուտքին իրենց հետևորդներով և բարապաններով:

Կարգապահութեան կը հսկէին Երուսաղէմի Հայ միութիւններու արիւարենուէները, իսկ ամբողջ տեսարանին փայլ մը կու տար Հ. Ե. Միութեան փողերախումբը: Քիչ մը վեր, Դաւիթի Բերդին առջև բարձրացած էր ծաղկազարդ առաջին յաղթական կամարը, որուն վրայ պարզուած հսկայ լողունղը անդիւրեղնով բարի զալուստ կը մաղթէր Վեհափառ Հայրապետին: Նոյն ողջոյնը կը կրկնուէր երեք լեզուներով՝ երբայերէն, արաբերէն և հայերէն, մինչև մայրավանքի մուտքը:

Հետզհետէ բարձրացող և երուսաղէմի յատուկ երեկոյան զեպիւռին ազդեցութեան տակ դրօշակները կը ծածանէին, իսկ հաւաքուած բազմութիւնները անհամբեր Հայոց Հայրապետին ժամանման կը սպասէին:

Ի վերջոյ, ժամը 5:30-ին, Ն. Վեհափառութիւնը իր չքախումբում հասաւ Յոսպէի Դուռ, ուր քնդունուեցաւ պետական, հիւպատոսական և կրօնական ներկայացուցիչներու կողմէ: Տասնեակներով ճեմակ տատրակներ արձակուեցան, որոնք երկար պահ մը սաւառնեցան Վեհափառ Հայրապետին և ներկաներուն վերեւ, ուրախութեան ճիչեր խլելով բոլորէն: Բարի դալուստի ջերմ խօսքերով հանդէս եկաւ Կրօնից Նախարարութեան ներկայացուցիչ Պրն. Ի. Կիրրըլ, որ ըսաւ թէ Հայերու ներկայութիւնը Ս. Քաղաքին մէջ շատ հին է

Տեսարան մը ծովածալ բազմութենէն:

և կ'երթայ մինչև քրիստոնէութեան առաջին դարերը: Երուսաղէմի անունով բարի դալուստ մաղթեց Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Թէտի Քոլէք: Ապա ջերմ արտայայտութիւններուն շնորհակալութիւն յայտնեց Վեհափառ Հայրապետը:

Յետոյ կազմուեցաւ փառաւոր ու չքեղ թափօրը, զլիսաւորութեամբ ազգիս սիրելի Հայրապետին, և մասնակցութեամբ Գերշ. Սրբազաններու, Հոգշ. Հայրերու, Սարկաւազներու, Ժառանգաւորներու և երգչախումբին:

Վեհափառ Հայրապետը իր աջին և ձախին ունի Երուսաղէմի և Թուրքիոյ Ամենապատիւ Պատրիարքները, բոլորն ալ չքեղօրէն զգեստաւորուած թանկազին հանդերձներով: Թափօրը կ'առաջնորդեն արխարենու շները, իսկ թափօրին կը հետեւին սկետական, հիւպատոսական և կրօնական ներկայացուցիչները և ծովածաւալ բազմութիւն մը: Դէպի Ս. Յակոբեանց Վանք տանող ճամբան կը լեցուի մարդկային հոսանքով, և թափօրին յառաջապահները արդէն մայ-

Հանդիսաւոր քափօրը կ'ուղղուի դէպի Ս. Յակոբեանց վանք:

բաւանք հասած են, մինչ բազմութիւնը տակաւին նոր կը հասնի Դաւիթի Բերդ: Ամէն կողմ ցնծութիւն է և երջանկութիւնը կը ցոլայ տեղացի թէ հօւր Հայ հաւատացեալներու գէմքերէն:

Վեհափառ Կաթողիկոսը մուտք կը դործէ Ս. Յակոբեանց Տաճար, ուր, Ս. Գլխադրի սրբավայրին մէջ իր Հայրապետական ուխտը կատարելէ ետք, կը բարձրանայ Աւագ Խորան ու կը բազմի յատկապէս զետեղուած դա-

հին վրայ, իր կողքին ունենալով երկու Ամեն. Պատրիարք Սրբազանները: Ս. Աթոռիս Գահակալին եղբայրական հրաւերով, Աւագ Խորան կը բարձրանայ նաև Երուսաղէմի Լատին Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Ճիաքօօ Պէլթրիթի:

Տաճարը շատ շուտ կը յորդի հիւրերով և հաւատացեալներով, երբ բարի դալուստի ամենէն անկեղծ արտայայտութիւններ կ'ունենայ Տ. Նղիշէ Ս. Պատրիարքը: Ապա խօսք կ'առնէ Ն. Վեհափառութիւնը, որ հաւատացեալներուն կը փոխանցէ ողջոյններ և օրհնութիւններ Մայր Հայաստանէն ու Ս. Էջմիածնէն, ու կը բացատրէ Ս. Երկիր իր այցելութեան նպատակը: Զերմ գոհունակութիւն կը յայտնէ սքանչելի ընդունելութեան համար և կը վերջացնէ իր խօսքը՝ օրհնելով բոլոր ներկաները: Ապա կ'ողջագուրուի Ամեն. Պատրիարք Սրբազաններուն հետ, մինչ երգչախումբը կ'երգէ Կոմիտաս Վարդապետի հոյակապ «Հայրապետական մաղթերը»:

Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ Ն. Ս. Օծուբեան բարի գալուստ կը մաղթէ Ս. Աթոռիս Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը: Կ'երևին նաև Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Շնորհի Աբեպս. Գալուստեան և (աջ անկիւնը) Երուսաղէմի Լատինաց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Ճիաքօօ Պէլթրիթի:

Կրկին անգամ թափօրը ընթացք կ'առնէ, և գաւթին մէջ հաւաքուած խումբն րազմութեան ծափահարութեան ընդմէջէն Վեհափառ Հայրապետը կը բարձրանայ Պատրիարքարան, ուր, չքեղօրէն լուսադարձուած փառաւոր դահլիճին մէջ աջահամբոյր տեղի կ'ունենայ: Հակառակ իր յոյնութեան, Ն. Ս. Օծութիւնը կ'ընդունի րազմահարիւր հաւատացեալներու մաղթանքները, և բոլորին կը բաշխէ իր օրհնութիւնները:

Գիշեր է արդէն, երբ դահլիճը հետզհետէ կը պարպուի և Վեհափառ Հայրապետը կ'անցնի իր յարկարածինը, հանգստանալու:

ԲԱՐԻ ԳԱՂՈՒՍՏԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երկուշաբթի, 23 Յունիս 1975, ցերեկը Ն. Ս. Օծութիւնը հանգստացաւ, իսկ կէսօրէ ետք, ժամը երեքէն վեց, ընդունեց բարի գալուստի այցելութիւններ:

Երուսաղէմ գտնուող ընդհանուր հիւպատոսները այցելեցին նոյն օրը, առաջնորդութեամբ Ֆրանսայի ընդհանուր հիւպատոս Ն. Վսեմ. Փօլ Անթուան Հանրիի: Այցելեց նաև Յունաց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Պենետիքոսոս իր միաբանութեան անդամներով: Այցելեցին Ֆրանչիսկեան միաբանութեան անդամները, գլխաւորութեամբ իրենց Կիւսթոտ Հայր Մաուրիլիուս Սաքիի, Ռուս Օրթոտոքսները՝ գլխաւորութեամբ իրենց մեծաւոր Արշիմանտրիթ Տ. Սերաֆիմի, Երուսաղէմի Անկլիքան Արքեպիսկոպոսը՝ Գերշ. Տ. Ռապրէթ Սթօփֆըրտ, Հայ Կաթողիկէ համայնքի մեծաւոր Գերշ. Տ. Յովհաննէս Վրդ. Կամարական, և այլ պաշտօնական հիւրեր ու այցելուներ: Այցելեցին նաև արտասահմանէն եկած հիւրերը, մասնաւորաբար Ամերիկահայ և Ֆրանսահայ մեր ազնիւ հայրենակիցները:

Նոյն երեկոյ, Հոգեպալստեան տօնին առիթով Ռուս Օրթոտոքսներու վանքին մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղաւ Ն. Ս. Օծութիւն Հայրապետը, իրեն ընկերակից ունենալով Գերշ. Տ. Սերոփիք Արքեպս. Մանուկեանը, Գերշ. Տ. Կոմիտաս Արքեպս. Տէր Ստեփանեանը, Գերշ. Տ. Վաչէ Եպս. Յովսէփեանը, գաւազանակիր Հոգշ. Տ. Անանիա Արդ. Արարաջեանը, ինչպէս նաև Հոգշ. Տ. Կիւրեղ Մ. Վրդ. Գարիկեանը և Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. Նազարեանը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ Ս. ԱԹՈՌԻՍ ԲԱՐԵՐԱՐ

ՎՍԵՄ. ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱԼԵՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

Ն. Ամեն. Աթոռիս Պատրիարք Ս. Հայրը, ընկերակցութեամբ Դիւանապետ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեանի, Երկուշաբթի, 23 Յունիս 1975, երեկոյեան մեկնեցաւ Պեն Կուրիօն օդակայան՝ դիմաւորելու Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանն նախագահ և Ս. Աթոռիս բարերար Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանն ու իր Աղետաւիայի Տիկիներ:

Վսեմ. Տէր և Տիկին Ալեքս Մանուկեանները մայրապանք ժամանեցին դիչերուան ժամը 8:30-ին: Մայրապանքի մուտքին և դէպի Պատրիարքարան առաջնորդող սանդուխներուն վրայ Վսեմաւիայի Ամուրը ընդունուեցաւ ժառանգաւոր սաներու, Տատուրեան սաներու և Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի ուսանողութեան ծափող ընկերակցով: Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ զանոնք ընդունեց Ն. Ս. Օ. Վհափառ Հայրապետը, ի ներկայութեան Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր, հիւր բարձրատիճան եկեղեցականներու և միաբանութեան անդամներու:

Կարճ հանդիստէ մը ետք Բարերար Ամուրը մեկնեցաւ ինթըրքոնթինէնթալ պանդոկ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԲԵԹՂԵՀԷՄ

Երեքշաբթի, 24 Յունիս 1975, առաւօտեան կանուխ ժամերէն արդէն զգալի է եռուղեւոր Ս. Յակոբեանց վանքէն ներս և մուտքի հրապարակին վրայ: Դպրոցական աշակերտութիւնը կը փութայ վարժարան, ուրկէ քիչ ետք,

Ս. ԱԹՈՒՐԻՍ ԲԱՐԵՐԱՐ Ն. ԿԱՏԵՄ. ՏԵՐ ԵՒ ՏԿՆ.

ԱՆԵՔՍ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՆԵՐ

Ժողովուրդի ալ ընկերակցութեամբ, կ'ուղղուի դէպի Յոսպէի Դուռը, ինքնա-
շարժներով մեկնելու համար Ս. Ծննդեան քաղաքը:

Ժամը 9-30-ին կը հնչէ մայրավանքին մեծ զանգը, ու կէս ժամ ետք
Վեհափառ Հայրապետը, հետը ունենալով Ս. Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամեն.
Պատրիարքները, սրբազան հիւրերն ու միաբանութեան անդամները, պատ-
կառելի թափօրով կ'ուղեւորուի Բեթղեհէմ:

Ն. Ս. Օծուքիւն Վեհափառ Կաթողիկոսը, ի գլուխ հանդիսաւոր
թափօրին, մուտք կը գործէ Բեթղեհէմի Ս. Ծննդեան Տաճար:

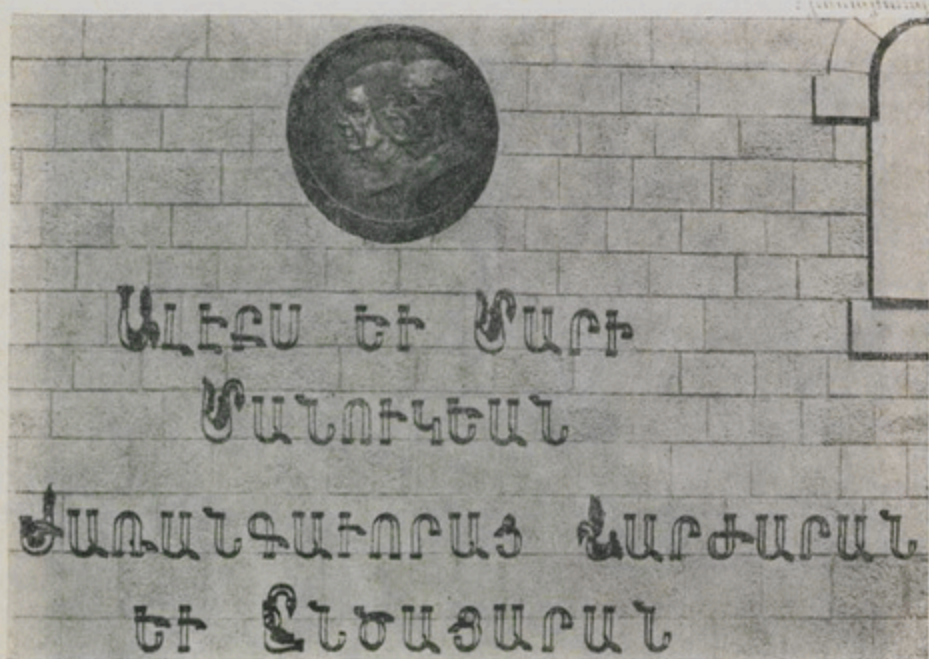
Ճամբու կէսին, Յունաց Ս. Եղիա վանքին մօտ, Ն. Ս. Օծութիւնն ու
իր շքախումբը կը դիմաւորուին Բեթղեհէմի քաղաքապետին և Պէյթ-Ճալա ու
Պէյթ-Սահուր գլուխաքաղաքներու քաղաքապետական կազմի անդամներուն
կողմէ: Կարճ դադարէ մը և բարի դալուստի արտայայտութիւններէ ետք, ըս-
տուարացած այս թափօրը կը հասնի Ս. Ծննդեան հրապարակը, ուր ժամերէ ի
վեր արդէն կը տողանցէին տեղւոյն կաթողիկ և օրթոտոքս արիւնքը իրենց փո-
ղերախումբերով, տաճարի հայկական զանգերու պարբերական զուարթ զան-
գիւններուն ընդմէջէն: Հակառակ ամրան եղանակին, հաճելի զովութիւն մը
կը տիրէ:

Տաճարի Տեսուչ Հոգչ. Տ. Մեսրոպ Վրդ. Տեփոյեան խնկաման ի ձե-
ռին կը պատրաստուի դիմաւորելու, մինչ զպիւրներ ու զպրօցականներ, ինչ-
պէս նաև պետական և տեղական բարձրաստիճանն ու ականաւոր անձնաւորու-
թիւններ կը սպասեն:

Ն. Ս. Օծուրիւն վեհափառ Հայրապետը կը խնկարկէ
Բերդեհէմի ծննդեան Ս. Այրին մէջ։

Հասնելով ժամը 11-30-ին Ս. Ծննդեան հրապարակը, Ն. Ս. Օծութիւ-նը կը գիմաւորուի անոնցմէ, և զգեստաւորուելով կը գլխաւորէ թափօրը, որ «Խորհուրդ մեծ» Ս. Ծննդեան շարականը երգելով կը յառաջանայ դէպի տաճա-րը: Իջնելով Ս. Այրը, Ն. Ս. Օծութիւնը և իրեն ընկերակցող բարձրաստիճան եկեղեցականները կը կատարեն իրենց ուխտը և Ծննդեան Աւետարանի ընթեր-

Նորակառոյց Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանի
և Ընծայարանի շէնքին ֆակատը:

ցումէ և «Փառք ի բարձունս» ի երկեցողութենէ ետք, կը բարձրանան տաճարի հայկական բաժինը, ուր Վեհափառ Հայրապետը կ'արտասանէ եկեղեցւոյ մուտքի սաղմոսը՝ «Ուրախ եղէ ես ոյժ տէին ցիս ի տուն Տեառն երթիցուք մեք»: Կարճ աղօթքէ մը ետք Վեհափառ Հայրապետը կ'օրհնէ տաճարը խոնր-ւած բաղմութիւնը ու նոյն շքերթով կը բարձրանայ Բեթղեհէմի Հայոց վան-քը, ուր կ'ըլլան բարի գալուստի սրտարուխ ճառեր և արտայայտութիւններ:

Ժամը 1-ին ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան, Բեթղեհէմի քաղաքապետա-րանին և Ս. Աթոռիս կողմէ շքեղ ճաշկերոյթ մը տրուեցաւ Բեթղեհէմի մեծա-դոյն սրահին մէջ, որուն ներկայ եղան Հայ բարձրաստիճան հիւրերն ու տե-ղական կարեւոր անձնաւորութիւններ: Բարի գալուստի անկեղծ խօսքերով հանդէս եկաւ Բեթղեհէմի քաղաքապետ Վսեմ Տիար Էլչիսա Ֆրէյժ, որ Վեհա-փառ Հայրապետին բարձրաքանդակը իր կափարիչին վրայ կրող սատափեայ սքանչելի տուփ մը նուիրեց Ն. Ս. Օծութեան: Տուփը կը պարունակէր նաև սատափապատ կազմով հին տպագիր հայերէն թանկագին Աստուածաշունչ մը:

Կէսօրէ ետք ժամը 3.30-ին Բեթղէհէմէն դալով, Ն. Վեհափառութիւնը իր շքախումբով այցելեց Իսրայէլեան Խորհրդարան, և ընդունուեցաւ Խորհրդարանի Նախագահ Վսեմ. Եիշայահուի կողմէ, իր առանձնարանին մէջ: Հոն կը դտնուէր նաև Կրօնից Նախարար Վսեմ. Իցհաք Ռաֆայէլ: Մտերմիկ զրոյցի ընթացքին, Խորհրդարանի Վսեմ. Նախագահը Ն. Ս. Օծութեան նըւիրեց հրէական երկու Թանկագին զրամներ, նախքան Քրիստոս Առաջին Գարուն պատկանող:

Մեծանուն Բարեբար Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեան կը կտրէ
նորակառոյց Վարժարանի մայր դրան ժապաւներ:

ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻՔ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍ

Երուսաղէմի Քաղաքապետարանին, Երուսաղէմի Ֆիլհարմոնիք Նուագախումբին և Երուսաղէմի Թատրոնին կազմակերպութեամբ, ի պատիւ ազգիս Վեհափառ Հայրապետին և իրեն ընկերակցող բարձրատիճան եկեղեցական հիւրերուն, նուագահանդէս մը տրուեցաւ Երուսաղէմի չքեղ Թատրոնին մէջ Երեքշաբթի, 24 Յունիս 1975, գիշերուան ժամը 8:30-ին:

Հայ և օտար ընտիր հասարակութիւն մը ամբողջութեամբ լեցուցած էր սրահը ժամանակէն շատ առաջ. ներկաներուն մէջ էին Կրօնից Նախարար Ն. Վսեմ. Իցհաք Ռաֆայէլ, Զրօսաչըջիկութեան Նախարար Ն. Վսեմ. Մօշէ Քօլ, Երուսաղէմի Նահանգային Կառավարիչ Ն. Վսեմ. Ռաֆայէլ Լեւի, Երուսաղէմի Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Թէտի Քոլէք, ինչպէս նաև հիւպատոսական մարմնի և պետական ներկայացուցիչներ: Ն. Ս. Օծութեան զալուստը ողջունուեցաւ յոտնկայս և ծափահարութեամբ:

Ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան յայտագիրը կը պարունակէր նաև հայկական բաժին մը, բաղկացած հայկական երգերէ և պարերէ, որոնք իրազործուեցան Հ. Ե. Միութեան երգչախումբին և պարախումբին կողմէ: Երգչախումբը կը ղեկավարէր Ս. Աթոռի Դպրապետ Պրն. Սահակ Գալստեան: Իր դաշն ձայնով «Ուրախ լեր» մեներգեց Հոգւ. Տ. Աղան Վրդ. Պալիօգեան: Ապա խոր ապրումով Տիկին Նազիկ Պամմանեան մեներգեց «Վարարաղի եղնիկ»ը:

Նուագահանդէսի բաժինը կը պարունակէր Ամերիկահայ երգահան Ռիչրտ Եարտըմեանի գեղեցիկ «Հայկական սուրիթ»ը, ինչպէս նաև կտորներ Պիլէէն, Ռախմանինովէն, Չայքովսկիէն և Վերտէն:

Ընդմիջումի ժամանակ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ, երբ Ն. Ս. Օծութեան Վեհափառ Հայրապետին նուիրուեցաւ յատկապէս պատրաստուած չքանչան մը Երուսաղէմի Քաղաքապետութեան կողմէ, հայերէն մասնաւոր արձանագրութեամբ:

Գեղեցիկ այս երեկոյթը աւարտեցաւ գիշերուան ժամը 11-ին:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զորեքշաբթի առաւօտ, 25 Յունիս 1975, Նորին Ս. Օծութիւնը այցելեց Երուսաղէմի Թանգարանը, համալսարանը և Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքին նահատակուած Հրեաներու յուշարձանը:

ԲԱՑՈՒՄ ԱԼԵՔՍ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԺԱՌԱՆԳԱՌՈՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ՇԵՆՔԻՆ

Զորեքշաբթի, 25 Յունիս 1975, կէսօրէ ետք ժամը 5-ին, բացումն է Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց շէնքին:

Արդէն չարաթնեքէ ի վեր մեծ եռուղեռ մը կը տիրէ Մայրավանքի մուտքին դիմաց՝ նորակառոյց շէնքին ներսն ու դուրսը, երբ վերջնական պատրաստութիւնները կը տեսնուին կրթական այս նոր վառարանին պաշտօնական բացումին համար: Վանքին և վարժարանի միջև տարածուող հրապարակը ըսքանչի կերպով դրօշադարգուած է, և ծաղկադարձ յաղթական կամար մը, իր մեծատառ պատաստով, բարի զալուստ կը մաղթէ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետին: Ամէն գիշեր, մասնաւոր կերպով գետեղուած զօրաւոր լուսարձակներ լոյսի ծովի մը մէջ կը նետեն ժառանգաւորաց Վարժարանի նոր շէնքը:

Չորեքշաբթի կէսօրէ ետք, տակաւին ժամը չորս՝ չեղած, արդէն կը սկսին հասնիլ պաշտօնական հիւրերն ու բաղմահարիւք Հայեր: Երուսաղէմի ամբողջ Հայ դպրութիւն հոն է, լեցնելով հրապարակն ու Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանի դեղեցիկ բակը: Հետզհետէ կը հասնին Երուսաղէմի կրօնական բոլոր համայնքներու ներկայացուցիչները և Ս. Աթոռիս չֆեղօրէն հաղուած բարապաններէն կ'առաջնորդուին Պատրիարքարան, ուր կը սկսի կազմուիլ պատկանելի թափօրը:

Մայրաւանքի մեծ զանգը, բոլորին սիրելի և ծանօթ իր զօղանջը անգամ մը ևս լսելի կը դարձնէ, աւետելով ուրախութեան և հպարտանքի օր մը ևս դարաւոր այս Հաստատութեան և Հայութեան համար: Պատմական և նուիրական Սիոնի բարձունքին, ուր Հայ ներկայութիւնը կ'ընթաց ևս մինչև Հինգերորդ Դար, այսօր նոր և փառաւոր կոթող մը կու գայ կրկին անգամ փառ-

Նորակառոյց ժառանգաւորաց Վարժարանի բացման հանդիսութեան իր սրտի խօսքը կ'ըսէ Ն. Վսեմ. Բարեբարը: Բեմին վրայ կ'երևին (ձախէն աջ) Ս. Արքուիս Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը, Պապական Նուիրակ Մօնս. Ուիլիլմ Գէրին, Կրօնից Նախարար Ն. Վսեմ. Ի. Ռաֆայէլը, Լատինաց Պատրիարք Ն. Ամեն. Ճ. Պէրբիթին, Ն. Ս. Օծուքիւն Վեհափառ Հայրապետը, Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Շնորհի Արքեպս. Գալուստեանը, Վսեմ. Տկն. Մարի Մանուկեանը և Երուսաղէմի Գաղափապետ Ն. Վսեմ. Թէոփ Գուլէքը:

տելու Հայ Եկեղեցիին և Ժողովուրդին կենսունակութեան մասին: Ոգի և հարստութիւն հիանալիօրէն ի մի ձուլուած՝ կերտած են լոյսի այս շէնքը, որմէ ներս պիտի սաւառնին մեր նախահայրերը զինած և ապրեցուցած կամքն ու հաւատքը:

Ի վերջոյ ընթացք կ'անէ թափօրը: Ն. Ս. Օծութիւն աղգիս Վեհափառ Հայրապետին երկու կողմերէն կ'ընթանան Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքները չֆեղօրէն զգեստաւորուած. անոնց կը հետեին Հայաս-

տաննայց Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան իշխանաւորները՝ չորս Աբգեպիսկոպոս, չինգ Եպիսկոպոս, Ս. Յակոբեանց ժրջան վարդապետները, արտասահմանէն եկած հիւր քահանաներ, ժառանգաւոր սաներ, երգչախումբի անդամներ և պետական, հիւպատոսական ու կրօնական ներկայացուցիչներ:

Շարականի երգեցողութեամբ ընթացող թափօրը զժուարութեամբ կը յառաջանայ Վանքի մուտքէն մինչև նոր շէնքը լեցուած խոռոն բազմութեան ալիքներուն մէջէն: Ժառանգաւորաց Վարժարանի մայր մուտքին առջև յուզումով կը սպասէ Բարերար Ամուլ՝ Վսեմ. Տէր և Տէն. Ալեքս և Մարի Մանուկեան, կողքին ունենայով իր երիտասարդ թոռնիկն ու թոռնուհին:

Վերջապէս, թափօրը կանգ կ'առնէ Վարժարանի փայտեայ հսկայ դրփան առջև, որուն վերև, զեղեցիկ կամարին վրայ քանդակուած կը կարդացուի.

ԲԵՋ ՎԱՅԵԼ Է ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾ Ի ՍԻՈՆ

ԵՒ ԲԵՋ ՏԱՅԻՆ ԱՂՕԹՔ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Կը հետևի կրօնական արարողութիւն մը, շարականներու երգեցողութեամբ և Աւետարանի ընթերցումով:

Ապա, Ս. Աթոռիս անդուդական Բարերար Վսեմ. Ալեքս Մանուկեան կը կտրէ կապոյտ ժապաւէնը ու դրան հսկայ զոյգ փեղկերը կը բացուին, ընդունելու համար Ն. Ս. Օծութեան օրհնարքեր ներկայութիւնը:

Հիացական ակնարկներով, բոլորը կը մտնեն Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանէն ներս, անոր ճարտարապետութեան և կառոյցին զեղեցիկութենէն հմայուած:

Դիմացը, պրոնդէ չրջանակաձև զիմաքանդակն է Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր, և քիչ մը աւելի ցած՝ մարմարեայ յուշատախտակը կը յաւերժացնէ այսօրուան արարողութիւնը.

Ի ՓԱՌՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ, Ի ԼՈՒՍԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՍ

ԵՒ Ի ՎԱՅԵԼՈՒՄՆ ԱԶԳԻՍ

ԲԱՅԱՆ ԴՐՈՒՆՔ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻՍ ՇՆՈՐՀԱԲԱԾԻՍ ԶԵՌԱՄԲ

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄԵՐՈՅ

Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԹՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՅՍ

Տ. ԵՂԻՇԷԻ Ս. ԱՐՔԵՂԻՍԿԱՊՈՍԻՆ

Ի ԹՈՒՒՆ ՏԵԱՌՆ 1975, Ի ՅՈՒՆԻՍԻ 25

և Հանդիպակաց պատին վրայ, ուրիշ մարմարեայ տախտակ մը կը յուշէ .

ԿԱՌՈՒՅԱԻ ԺԱՌԱՆԳԱԻՈՐԱՅ ԿԱՐԺԱՐԱՆՍ ԵՒ ԸՆԾԱՅԱՐԱՆՍ

ԱՐԴԵԱՍԲ ԵՒ ԾԱԽԻԻԲ ԲԱՐԵՐԱՐԻՆ ԱԶԳԻՍ

ՏԵԱՌՆ ԱԼԵՔՍԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԵՐԱՆԻ ՈՐ ՈՒՆԻՑԻ ՅԻՇԱՏԱԿ Ի ՍԻՈՆ

Ն. Ս. Օծութեան գլխաւորութեամբ, Հանդիսականները ապա կը դիմեն դէպի բակը, ուր տեղ կը զբաւեն յատկապէս պատրաստուած աթոռներու վրայ : Ն. Վեհափառութիւնը կը բազմի բեմը զետեղուած զահին վրայ, իր կողքին ունենայով Ս. Աթոռիս և Կ. Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքները, Երուսաղէմի Լատինաց Պատրիարք Ամեն. Տ. Ճիաքոմօ Պէլթրիթին, Պապական Նուիրակ Մօնս. Ուիլիլմ Բէրլին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի նոր չէնքի և Ս. Աթոռիս Բարերար Վսեմ. Տէր և Տէն. Ալեքս և Մարի Մանուկեանները, Կրօնից Նախարար Ն. Վսեմ. Իցհաք Ռաֆայէլը և Երուսաղէմի Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Թէտի Քուլէքը :

Հանդիսութիւնը վարեց Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի Վերատեսուչ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան, որ բացման Հակիրճ խօսքէ մը ետք հրաւիրեց Ն. Վսեմութիւն Կրօնից Նախարարը արտայայտուելու : Ն. Վսեմութիւնը երբայեքէնով և ապա անդլերէնով խօսեցաւ շատ զեղեցիկ ճառ մը, որով շնորհաւորեց Դպրեմանքի նոր չէնքին բացումը. Դպրեմանք, որ, ըսաւ Վսեմ. Նախարարը, «Կասկած չունիմ թէ Ձեր ծանօթ նուիրուածութեամբ և կորովով ուսման և կրթութեան բարձր մակարդակի մը վրայ պիտի պահէք, պատրաստելու համար Ձեր Եկեղեցիին ծառայութեան կոչուած կարող և դիտնական հոգեւորականներ» : Անդլերէն խօսելով Վսեմ. Բարերարին և ներկայ արտասահմանեան հիւրերուն համար, ան յիշեց հին առած մը որ կ'ըսէ. «Քիչ գովեստ տալ անձի մը ներկայութեան, և շատ գովեստ՝ անձին բացակայութեան» : Սակայն, յարեց Վսեմ. Նախարարը, հակառակ այդ առածին, ինք այսօր չէր կրնար չգովել Վսեմ. Ալեքս Մանուկեանը, որուն տակաւին երէկ միայն ծանօթացած էր և բայց որմէ հիանալի ու խոր տալաւորութիւն մը կրբած էր իբրեւ համեստ, աղնիւ և առաքինի անձնաւորութիւն մը : Դրամը, որ յաճախ կը խաթարէ մարդկային հոգին ու նկարագիրը, ընդհակառակը՝ Պարոն Մանուկեանը առաջնորդած էր մէկը միւսէն զեղեցիկ բարերարութիւններու : Ն. Վսեմութիւնը եզրակացուց իր ճառը, յայտարարելով որ ի նշան զնահատանքի, Կրօնից Նախարարութեան կողմէ Դպրեմանքին կը նուիրէր 30,000 Իսր. Ոսկի, դասադիրքերու գնումին համար, և ապա, բուն ծափահարութիւններու ընդմէջէն, Բարերար Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանին յանձնեց յատկապէս պատրաստուած մետալ մը :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ անդուգական Բարերարը, իր սրտի խօսքը բսելու: Վեժմափայլ Բարերարը յուզումով կարգաց երուսաղէմի Ս. Աթոռին պատմական ու ազգային զերն ու նշանակութիւնը վերլուծող հետեւեալ ճառը.

Վեհափառ Տէր,

Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազան Հայրեր,

Գերաշնորհ, Հոգեշնորհ և Արժանապատիւ Հայրեր,

և յարգելի հիւրեր,

«Հերթը մի պահ քոնց է հիմա, դու էլ նայիր սեզ գագաթին ու անցիր» ըսած է մեր իմաստուն բանաստեղծը՝ Աւետիք Իսահակեան, ակնարկելով Արարատին. մենք ևս կրնանք միևնոյն մտածումներով մօտենալ Երուսաղէմին, որովհետև, եթէ Արարատը հանդիսացաւ ազգային և աշխարհագրական բարձունք մը՝ Երուսաղէմը միշտ մնաց **հոգևոր բարձունք** մը մեզի համար:

Կերպով մը՝ Հայութիւնը քրիստոնէացաւ Երուսաղէմի մէջ, և Քրիստոնէութիւնը հայացաւ Սուրբ Էջմիածնի մէջ. և այդ երկու կեդրոնները դարերով հանդիսացան մեր հաւատքի զոյգ բեռները:

Հայոց ներկայութիւնը այս Սուրբ Քաղաքին մէջ արձանագրուած է Քրիստոնէութեան առաջին դարերուն իսկ: Կ'ըսուի թէ արդէն վեցերորդ դարուն շուրջ եօթանասուն վանքեր գոյութիւն ունէին, հիմնուած ու պահպանուած Հայաստանի իշխաններուն կողմէ-- ինչպէս՝ Արծրունեաց Վանք, Մամիկոնէից Վանք, Արշակունեաց Վանք ևայլն:

Այնուհետև ամէն սերունդ վանք մը, գանձ մը, խաչքար մը կամ նոյնիսկ կանթեղ մը աւելցնելու ձգտած է քրիստոսակոյն այս հողերուն ու բլուրներուն վրայ:

Ամէն սերունդ՝ աւա՛նդ մը ձգելով Երուսաղէմի մէջ՝ հաւատացած է որ **յաւիտենութեան կը կտակէ** իր գանձերը: Եւ բոլոր դարերուն ալ հաւատքի պայծառ լոյս մը արձակուած է այս սրբազան քաղաքի գմբէթներէն ու քարերէն. և մեր նախահայրերը, **դէպի լոյսը սուրացող** թիթեռներու նման, միշտ ձգտած են այդ լոյսին, երբեմն լուսաւորուելով ու երբեմն ալ **այրելով**՝ անկէ:

Երուսաղէմ տեսած է Հայոց Հեթում երկրորդ յաղթական արքայի փառքը, ինչպէս ընդունած է խոնարհ աղօթքը Կիլիկիոյ Լևոն հինգերորդ պարտեալ թագաւորին:

Ամէն Հայ, նուաճող արքայէն մինչև ամէնէն համեստ ուխտաւորը, բա՛ն մը բերած է Երուսաղէմ. ոմանք բերած են իրենց գանձը, ուրիշներ՝ իրենց սուրբ մատենաները, և դեռ ուրիշներ իրենց աղօթքը և յուսահատներ՝ իրենց արցունքըն ու լոյսը: Եւ այս կերպով մեր կեանքին թելը հիստուած է Երուսաղէմի պատմութեան և **նոյնացա՛ծ** է անոր հետ:

Սակայն, երբ մեր ակնարկը դարձնենք **դէպի Երուսաղէմի բլուրները**՝ այնտեղ կանգնած հաւատքի տունները պիտի վկայեն թէ այս սուրբ Քաղաքը նուիրական է նաև բազմաթիւ այլ ժողովուրդներու: Բոլո՛ր քրիստոնէաները, բոլո՛ր հրեաներն ու բոլո՛ր իսլամները իրենց նայուածքը ուղղած են Երուսաղէմին. ու դարերով այնքան բուռն սիրոյ առարկայ դարձած այս քաղաքը հանդիսացած է նաև վայրը ահեղ մարտերու: Հզօր բանակներ մերթ փշրուած են անոր բերդերուն առջև ու մերթ նուաճած են զայն՝ հարիւր հազարներ նահատակելով, Քրիստոսի արեամբ յագեցած այդ հողերուն վրայ:

Իսկ Հայ Երուսաղէմը, զուրկ ըլլալով բանակներու պաշտպանութենէն, երբեմն ճգմուած է օտարներու կրունկներուն տակ ու երբեմն յարութիւն առած՝ Ս. Յարութեան Տաճարի աներակներէն:

Երևակայեցէք պահ մը Երուսաղէմի Սուրբ Յակոբեանց արի միաբանութեան դարերու կեանքը. երբ տարբեր կրօնքներ ու դաւանանքներ, հսկայ պետութեանց զօրութեան ապաւինած, մերթ կը տիրապետէին Երուսաղէմի ու մերթ կը խորտակուէին անոր դուռներուն առջև, մեր ափ մը միաբանները Հայոց իրաւունքները կը պաշտպանէին այս Սուրբ Քաղաքին մէջ: Եւ ասիկա՝ ոչ միայն մէկ տարի, մէկ տասնամեակ կամ մէկ դար, այլ անելի քան տասնըհինգ դար շարունակաբար:

Թագաւորներ ու իշխաններ եկած ու անցած են Երուսաղէմէն, երբեմն աներակ և երբեմն ալ նոր զմբէթներ ձգելով իրենց ետին. և այդ բոլոր վերիվայրումներուն մէջ Սրբոց Յակոբեանց ուխտեալ Միաբանութիւնը ամուր կառչած է այս աղօթատեղիներուն և պահպանած է Հայոց ներկայութիւնը այս սրբազան վայրերուն մէջ:

Երբեմն, վտարուած են անոնք իրենց վանքերէն, խոշտանգուած, ըսպաննուած ու ծանր տուգանքներու ենթարկուած, սակայն, ի վերջոյ **վերադարձած** են այստեղ, շարունակելու այն աղօթքը, զոր իրենց նախահայրերը սկսած էին դարեր առաջ:

Ի՞նչն է որ այս միաբանութիւնը այնքան ամուր կերպով կապուած պահեց այս Սուրբ Քաղաքին, եթէ ոչ՝ իր հզօր հաւատքն ու Հայկական իմաստութիւնը, **վերապրելու** իմաստութիւնը:

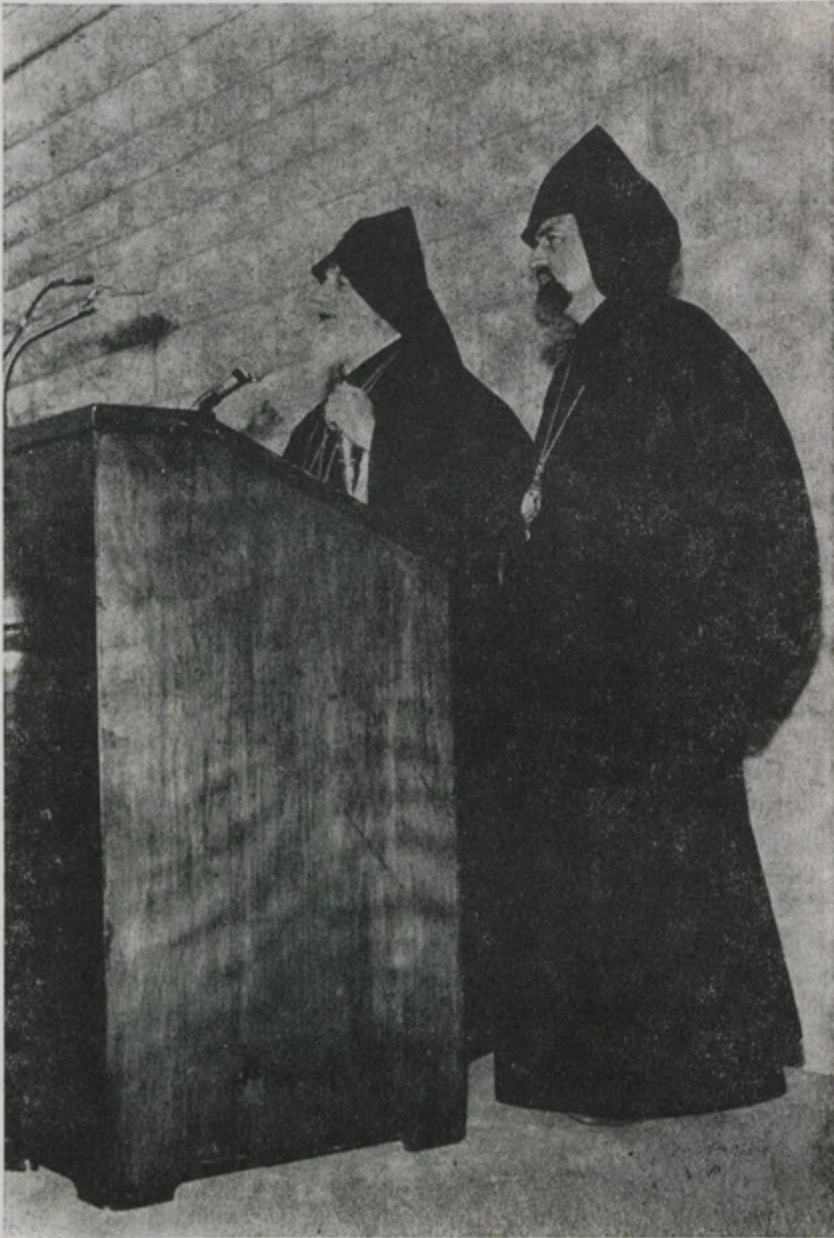
Արդարև, ինչ որ Յոյներ ու Լատիններ կարողացած են ընել հսկայ բանակներով և միլիոնաւոր հետևորդներով՝ Հայերը կարողացած են ընել **պարզապէս հաւատքով և իմաստութեամբ**: Ու մարդ Երուսաղէմ պէտք է գայ՝ ճանչնալու համար Հայուն հաւատքին զօրութիւնը:

Ամէն մէկ վանքի, ամէն մէկ խորանի և ամէն մէկ կանթեղի դիմաց դարերով աղօթելով է որ պաշտպանուած են Հայոց իրաւունքները այստեղ: Եւ հըրաշքը այն է որ **տակաւին** կը շարունակուի այդ իմաստուն աղօթքը ու **պիտի շարունակուի** նաև ապագային՝ **յաւերժօրէն դրոշմուած պահելու համար Հայոց անունը** այս վանքերուն ու սրբազան քարերուն վրայ:

Երուսաղէմի Միաբանութիւնը, սակայն, երբեք միմակ չէ մնացած իր պայքարին մէջ. Հայ ժողովուրդը՝ ո՛ր որ ալ գտնուած է՝ իր նեցուկն ու պաշտպանութիւնը հասցուցած է անոր: Սուրբ Էջմիածնի գահակալներէն մինչև Պոլսոյ ամիրաններն ու պարզ հաւատացեալները կողքին կանգնած են մեր Պատրիարքութեան:

Ճակատագրին մէկ խաղով՝ Հայ Երուսաղէմի փառքը դարձած է նաև անոր տառապանքի շղթան. և դարերու վրայ երկարող այս զուգորդութիւնը ամէնէն խորհրդանշական կերպով պարզուած է Գրիգոր Շղթայակիր Պատրիարքի կեանքին ընդմէջէն: Արդարև, սրբակոյն այդ եկեղեցականը, 18րդ դարու սկիզբին Պատրիարքական գահ բարձրանալով կ'որոշէր իր վզին շղթայ կրել, այնքան ատեն «որքան պարտուց ծանրութեան տակ կը հեծէ Տեառնեղբօր Աթոռը»: Այդ օրերուն, Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Աստուածատուր Հայրապետն ու Պոլսոյ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարքը, ինչպէս համայն Հայ ժողովուրդը ձեռք կը մեկնեն Երուսաղէմին, որպէսզի Պատրիարքն ու Պատրիարքութիւնը ձերբազատուին շղթաներէն:

Դարերու ընթացքին այդ շղթան կերպով մը միշտ ծանրացած է Երուսաղէմի Պատրիարքութեան վիզին. և անոր միաբանները համբերութեամբ, տա-

Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց նոր շէնքի բացման հան-
դիսութեան իր հայրապետական պատգամը կու տայ Ն. Ս. Օծուրիւն
ազգիս Վեհափառ Կաթողիկոսը : Անգլերէնի կը թարգմանէ Ս. Արոտիս
Դիւանապետ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Անէմեան :

ռապանքով ու փառքով կրած են այդ շղթաները, միշտ հաւատալով որ իրենց կողքին պիտի գտնեն նուիրապետական մեր միւս Աթոռներն ու հաւատացեալ ժողովուրդը:

Ջարմանալի չէ, ուրեմն, որ այսօր, Երուսաղէմի Պատրիարքութեան կեանքին այս պատմական հանգրուանին, աշխարհի չորս ծագերէն Հայեր եկած են խնդակից դառնալու Միաբանութեան ուրախութեան: Մանաւանդ, այստեղ ուխտի եկած է Ամենայն Հայոց Առաքինազարդ Հայրապետը, Իր օրհնութիւնը բերելու այս ձեռնարկին ու այստեղ կատարուող գործին: Վազգէն Վեհափառի ձեռքով՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ոսկեղէն Աջին օրհնութիւնն է որ կը բաշխուի մեր վրայ: Այնպէս ինչպէս Քրիստոս Խաչին տանջանքէն բարձրացաւ երկինքի արքայութեան՝ մարդկութեան փրկութեան համար, նոյնպէս ալ Գրիգոր Լուսաւորիչ Խոր Վիրապի տանջանքներէն բարձրացաւ Սուրբ Էջմիածնի գահը՝ Հայոց փրկութեան համար. և այսօր, դարեր վերջ, այս Սուրբ Քաղաքին մէջ, ի մի կու գան Քրիստոսն ու Լուսաւորիչը, Հայութիւնն ու մարդկութիւնը, և մենք բախտաւոր վկաները կը դառնանք այս պատմական եղելութեան:

Բախտաւոր կը զգամ մանաւանդ ե՛ս որ այսօր ուխտի եկած եմ հոս, այնպէս ինչպէս դարեր առաջ ուխտի եկած էին Երուսաղէմ՝ մեր նախնիքները՝ Անիէն, Ակնէն, Պոլիսէն կամ Իզմիրէն: Բախտաւոր կը զգամ որ վկան կը դառնամ այդ պատմական եղելութեան և այդ առիթով ինձի ևս պատեհութիւնը կը տրուի քա՛ր մը գետեղելու, լոյսի կոթո՛ղ մը բարձրացնելու այս Սուրբ երկրին մէջ:

Մեր նախահայրերը, հարկաւ, իմաստութիւն մը ունէին, երբ կը հաւատային թէ Երուսաղէմի մէջ աւելցած ամէն քար ու կանթեղ՝ հիմնաքարն ու արիւնը պիտի դառնային իրենց կեանքին: Ու մենք, անոնց խոնարհ ժառանգորդները, միննո՛յն հաւատքով ու նուիրումով կու գանք Երուսաղէմ, կաթիլ մը իւղ աւելցնելու անոնց վառած կանթեղին ու շարունակելու յաւետ անոնց սրբազան հաւատքն ու աւանդութիւնը:

Հրաշքներու լոյսով ողողուած այս երկինքին տակ՝ գիտենք թէ բազմաթիւ սիրտեր բացուած են խոստովանութեան սեղաններուն առջև. հետևաբար, իբրև յետին ուխտաւոր մը այս քաղաքին մէջ՝ թող թոյլ տրուի նաև ինձի ընել խոստովանութիւն մը. արդարև, եթէ Աստուած տուած է ինձի նիւթական բախտաւորութիւն մը, շնորհած է նոյն ատեն աւելի մեծ բախտաւորութիւն մը՝ տալու՝ երջանկութիւնը. և ինձի համար աշխարհի վրայ չկայ աւելի մեծ հրճուանք՝ քան նիւթականը հոգեկանի վերածելու երջանկութիւնը: Ամէն գմբէթ որ կը կանգնի, ամէն լոյսի տաճար որ կը բարձրանայ՝ աւելի կը հարստացնէ զիս, աւելի կը լիացընէ զիս ու կեանքս իմաստով կը լեցնէ. որովհետև, նիւթականին հոգեկանի վերածումը՝ անկայուն աշխարհէն մնայուն աշխարհի անցում մը կը նշանակէ: Բոլորս ալ անցաւոր ենք այս աշխարհին մէջ, մեծատուն ըլլանք թէ խոնարհ բանուոր. բայց կը մնայ այն կոթողը զոր կը կանգնենք, այն գանձը զոր յաւիտենութեան կը յանձնենք և այն աւանդը զոր մեր հարազատ ժողովուրդին կը ձգենք:

Հոգեկան այսպիսի ապրումներէն ծնունդ առաւ ժառանգաւորաց Վարժարանի այս քարեղէն կոթողը, որ վստահ ենք, կանգուն պիտի մնայ տակաւին, երբ բոլորս մեկնած ըլլանք արդէն այս աշխարհէն: Ու եթէ դարեր ետք Հայ վանական մը պիտի պատրաստուի այստեղ՝ մեր սուրբ վայրերը պահպանելու, մեր հաւատքը յաւերժացնելու և Հայութեան անունը պանծացնելու՝ ահա այդ գործն է որ պիտի մնայ մեզի և այդ իրողութիւնն է որ պիտի վարձատրէ մեր զոհողութիւնները:

Աւետարանական խօսքով՝ Աստուծոյ տուածն է որ կը վերադարձնեն իրեն. և ինչ որ տուաւ ինձի իմ ժողովուրդս, իբրև ազգային ապրում ու հաւատք,

ա՛յն է որ կը վերադարձնեմ իրեն ամենայն սրտով, անսակարկ բաշխումով և ամբողջական նուիրումով:

Ահա թէ ինչո՛ւ ըսի թէ հերթը մերն է հիմա Երուսաղէմի մէջ քար մը աւելցնելու և... անցնելու:

Կը յուսանք ու կը հաւատանք որ ժառանգաւորաց այս շէնքը նշանակալից խթան մը պիտի հանդիսանայ Պատրիարքութեան լառաջիկայ գործունէութեան մէջ. շէնքի մը նիւթեղէն կառույցը այնքանով իմաստ կը ստանայ որքանով որ հոգի կը մտնէ անոր մէջ: Վստահ ենք թէ Պատրիարք Սրբազան Հայրը, ինչպէս անոր շուրջ խմբուած Միաբանութիւնը, իրենց կրթական ու հոգևոր գործունէութեամբ լիովին պիտի արժևորեն ժառանգաւորաց այս շէնքը:

Ամբողջ մեր պատմութեան ընթացքին հոգևոր ու մտաւոր սնունդի աղբիւր հանդիսացած է Երուսաղէմը մեզի, մանաւանդ այնպիսի ժամանակներու երբ հայրենի աշխարհը կործանումի ու քանդումի ենթարկուած էր:

Այսօր ճիշդ է թէ մեր պատմական հայրենիքի մէկ փոքրիկ լեռնաշխարհը կ'ապրի իր վերածնունդը և իր բարիքները կը հասցնէ արտասահմանի հայութեան. սակայն Երուսաղէմի Պատրիարքութեան վիճակուած է բոլորովին տարբեր ու եզակի դեր մը:

Ամէնէն դժուար ժամանակներուն ալ, Երուսաղէմ կղերականներ հասցուցած է Սփիւռքին, երբ ինք այնքան կարիքը ունեցած է միաբաններու և այսօր, աշխարհի տարբեր անկիւններու վրայ Երուսաղէմի միաբաններու գործունէութիւնը կը կազմէ անոր փառապսակը:

Երուսաղէմը կ'ապրի Սփիւռքի Հայութեամբ, Սփիւռքի Հայութիւնն ալ՝ Երուսաղէմով. այնքան ատեն որ կանգուն ու պայծառ կը մնայ Երուսաղէմի վանքը՝ վստահ ենք թէ անխափան պիտի մնայ Սփիւռքի հոգևոր մատակարարութիւնը:

Մեր Պատրիարքութիւնը այստեղ կը գտնուի իւրայատուկ դիրքի մը մէջ. աշխարհի այս չարչարեալ հանգույցին վրայ Եղիշէ Պատրիարք Տէրտէրեան, հետևելով իր նախորդներու իմաստութեան, կարողացած է անվտանգ պահել մեր իրաւունքները և իրագործել շինարարական ծրագիրներ:

Միւս կողմէ Պատրիարք Հայրը ամենայն հաւատարմութեամբ պաշտպան կանգնած է Սուրբ Էջմիածնայ հեղինակութեան ու վարկին, անխախտ պահելով եղբայրական կապը մեր նուիրապետական սուրբ Աթոռներուն միջև:

Վերջապէս Երուսաղէմը, Հայրենիքէն ետք, ամէնէն հարուստ գանձատունն է մեր մշակութային ժառանգութեանց. ժառանգութիւններ, որոնք թէ՛ ազգային հպարտութեան և թէ մտաւորական կեանքի բարգաւաճման աղբիւրներ են մեզի համար:

Հակառակ աղէտալի պատերազմներուն և աւերներուն՝ այսօր Երուսաղէմը հպարտ է իր շինարարական իրագործումներով և իր հոգևոր առաջնորդութեան գիտակցութեամբ: Երջանիկ ենք որ մեր այցելութիւնը ևս կը զուգադիպի շինարարական այս ծրագիրներուն մէկ կարևոր հանգրուանին:

Այս հանգրուանը իր պատմական նշանակութիւնը կը ստանայ մանաւանդ Ամենայն Հայոց Հայրապետին օրհնաբեր ներկայութեամբ: Հայոց Հայրապետը, իր երանաշնորհ նախորդներուն նման գիտակից է Երուսաղէմի ազգային ու միջազգային նշանակութեան և այդ իսկ պատճառաւ եկած է իր ներկայութեամբ փառաւորելու այս առիթը:

Սուրբ Էջմիածինը մեր նախահայրերուն ձեռակերտն է, իսկ Հայոց Հայրապետը՝ այդ սրբազան ձեռակերտէն բխող կենդանի շունչ և օրհնութիւն: Հոն ուր կ'երթայ ան՝ մեր պատմութեան արձագանգները կը հետևին իր քայլերուն. իր

անձին, խօսքին ու շունչին մէջէն մենք կը լսենք մեր նախահայրերուն ձայնն ու անոնց կամքին արտայայտութիւնը:

Այսօր Վեհափառի անձով այստեղ ներկայ է ամբողջ Հայրենիքը և ամբողջ Հայաստանեայց Եկեղեցին: Այս պատեհութեամբ մեր հոգիները կը լեցուին ջերմ հրճուանքով, որովհետև մենք հաւատացած ենք թէ Էջմիածինը յաւիտենական առաքելութիւն մըն է մեր ժողովուրդին համար. և անոր հպումն ու օրհնութիւնը՝ ամէն ձեռնարկ կը կոչեն յաւիտենութեան:

Ահա այսպիսի ջերմ հաւատքով է որ կ'ողջունենք Ամենայն Հայոց Հայրապետին ներկայութիւնը մեր մէջ:

Այս հանդիսութիւնը գեղեցիկ պատեհութիւն մը եղաւ նաև իրարու մօտ բերելու Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական երեք Աթոռներու գահակալները: Դարերու ընթացքին մեր նուիրապետական Աթոռները միշտ լծակից ու գործակից հանդիսացած են իրարու, այնքան ատեն որ թոյլատու եղած են քաղաքական արտաքին պայմանները:

Այսօր Երուսաղէմի Սրբազան Պատրիարքին կողքին՝ մասնաւոր հաճոյք է ողջունել նաև Պոլսոյ Պատրիարքը՝ յանձին Ամենապատիւ Տէր Շնորհք Սրբազանի: Պոլսոյ Աթոռը ևս պատմական դեր մը կատարած է մեր ժողովուրդի ճակատագրին մէջ, և Շնորհք Պատրիարք, դժուար պայմաններու տակ, կ'աշխատի Պատրիարքութիւնը պահել իր պատմական առաքելութեան մէջ: Շնորհիւ անոր անձնուէր ճիգերուն Սուրբ Խաչ Դպրեմանքը ևս կը բերէ իր մասնակցութիւնը Հայոց հոգևոր կերտումի ընդհանուր ճիգին:

Մեր պատմութեան մէջ Պոլսոյ Պատրիարքները միշտ փութացած են հասնիլ Երուսաղէմի օժանդակութեան, ամէն անգամ որ տագնապի մը մէջ եղած է ան. սակայն այսօր ուրախալի է որ Պոլսոյ Ամենապատիւ Պատրիարքը կու գայ այստեղ վկան հանդիսանալու շինարար ձեռնարկի մը:

Շնորհակալ ենք Վեհափառ Հայրապետին, մեր զոյգ Պատրիարքներուն, Շահէ Արքեպիսկոպոսին, Առաջնորդ Սրբազան Հայրերուն, հոգևորական և աշխարհական հիւրերուն և ամբողջ միաբանութեան:

Վեհափառ Հայրապետին օրհնութեամբ՝ Էջմիածնի լոյսով օծուեցաւ ժառանգաւորաց շէնքին ճակատը: Ու կը բաժնուինք Ձեզմէ այն վստահութեամբ որ այդ լոյսը պիտի ճառագայթէ յաւերժ, հասնելով մինչև հեռաւոր անկիւնները աշխարհի:

Շնորհակալութիւն բոլորին:

Երուսաղէմ, Յունիս 25, 1975

Ազգա Երուսաղէմի Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Թէաի Քոլէջ կարճ չնորհաւորական արտայայտութիւն մը ունեցաւ, զոր եղբակացուց՝ յայտարարելով որ ի պատիւ Բարեբարին, Երուսաղէմի Քաղաքապետարանը որոշած էր ժառանգաւորաց Վարժարանի երկու մեծ թեկերուն միջև ինկող հրապարակը կոչել «Ալեքս Մանուկեան հրապարակ»: Այս յայտարարութիւնը ընդունուեցաւ բոլուն և երկարատե ծափահարութիւններով:

Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարք Հայրը իր խօսքին մէջ ըրաւ զեղեցիկ զնահատականը ազգիս Բարեբար Ն. Վսեմ. Ալեքս Մանուկեանի տասնամեակներէ ի վեր կատարած բարեգործութիւններուն, և շնչեղ Բարեբարին հիանալի խօսքը՝ թէ բարեբարութիւնը մեծագոյն հոգեկան զոհունակութիւնը կը պատճառէ:

Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպոսի հրաւերով և բոլուն ծափահարու-

թիւներով դէպի բեմ յառաջացաւ ազգիս Վեհափառ Կաթողիկոսը, որ իր Հայ-
րապետական օրհնութիւնները տուաւ Բարերար Ամուլին, զնահատեց Ս. Աթո-
ռիս վճռական դերը Հայաստանեայց Եկեղեցիի բարօր կեանքին մէջ, զովեց Ս.
Յակոբեանց Միաբանութեան տքնաջան աշխատանքը՝ գլխաւորութեամբ և զե-
կավարութեամբ Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր, և վստահութիւն յայտնեց որ Ա-
լեքս և Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի նոր շէնքի բացումը
հանգրուան մը պիտի ըլլար Դպրեմանքի 130-ամեայ արդիւնաշատ կեանքին
մէջ, և Երուսաղէմը պիտի դարձնէր Հայ Եկեղեցիի և հայազիտական ուսում-
ներու կեդրոնի մը:

Երգչախումբի կատարած «Հայրապետական մաղթերք»ով վերջ դառա-
յա տպաւորիչ, լուրջ և զեղեցիկ հանդիսութիւնը, որով պաշտօնապէս բաց-
ուած կը հռչակուէր Ալեքս և Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի
նորակառոյց շէնքը:

Հանդիսութենէն ետք, բոլոր ներկաները վարժարանի սեղանատան
մէջ զովացուցիչներով պատուասիրուեցան, մինչ Երուսաղէմի օստիկանական
փողերախումբը բախին մէջ հայկական եղանակներ կը նուագէր, աւելցնելով
ամէնուն խանդավառութիւնը: Ներկաները հիւրասիրութենէն ետք պատեհու-
թիւնը ունեցան պարտելու վարժարանի յարկաբաժինները և այցելեցին դա-
սարաններն ու ննջարանները, բոլորն ալ կահաւորուած ն. Վսեմ. Բարերա-
րին նուիրած արդիական սքանչելի կարասիներով: Անոնք այցելեցին նաև Հրս-
կայ և արդիական բոլոր դիւրութիւններով օժտուած հանդիսասրահը, որ ա-
մենէն ընդարձակն է Հին Քաղաքին մէջ, 700 աթոռի տարողութեամբ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ Ի ՊԱՏԻՒ

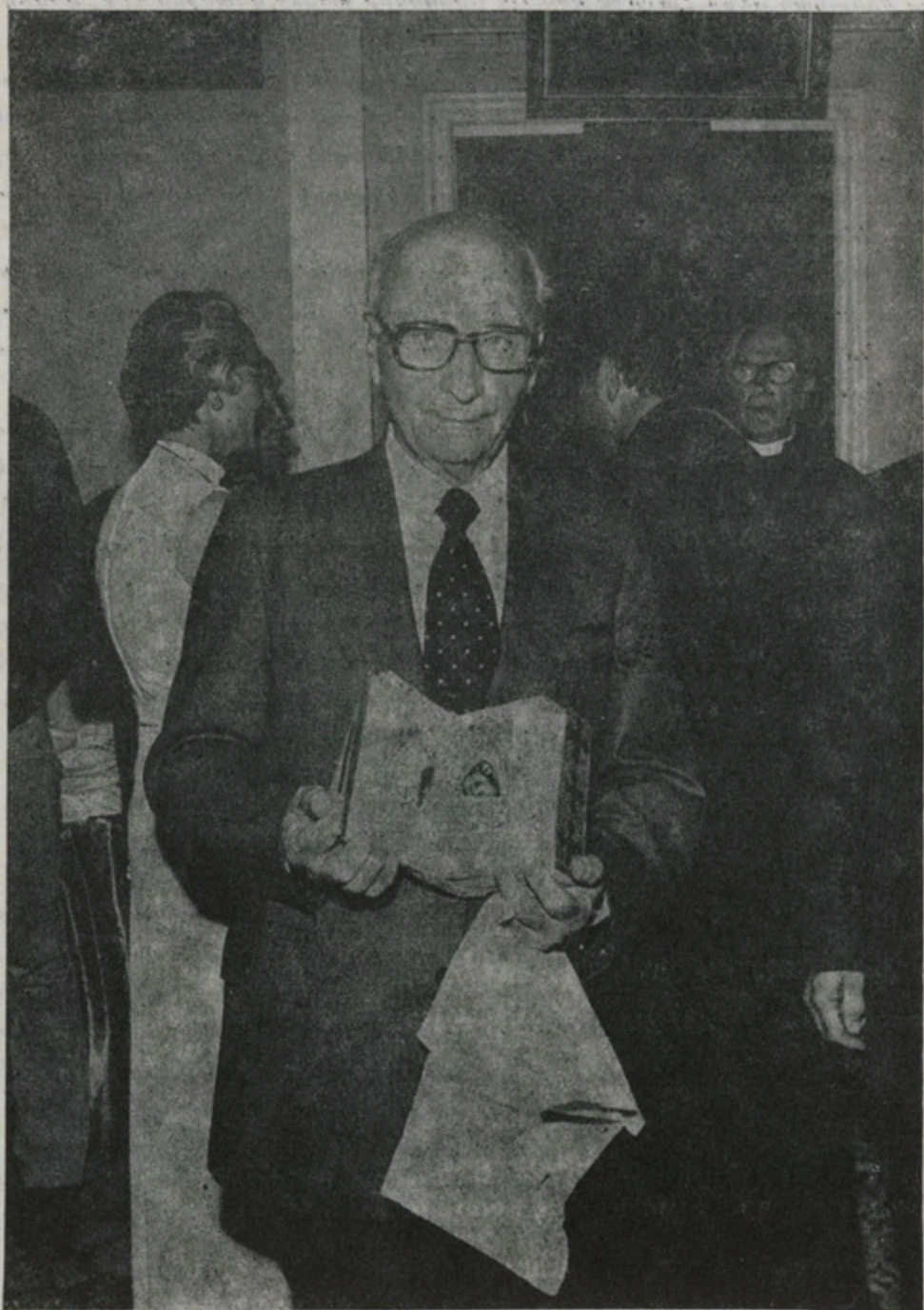
ՎՍԵՄ. ՏԷՐ ԵՒ ՏԿՆ. ԱԼԵՔՍ ԵՒ ՄԱՐԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

Երեկոյեան, ժամը 8-ին, Ս. Աթոռին կողմէ Պատրիարքարանի հոյա-
կապ դահլիճին մէջ չքեղ ընդունելութիւն մը տրուեցաւ ի պատիւ ազգիս Բա-
րերար Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանի և իր Աջն. Տիկնոջ: Ընդունելութեան
կը նախադահէր ն. Ս. Օծութիւն Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը,
իսկ ներկայ էին Երուսաղէմի պետական, հիւպատոսական և կրօնական մար-
միններուն և հաստատութիւններու բարձրատիճան ներկայացուցիչներ, ար-
տասահմանէն ժամանած բոլոր Հայ բարձրատիճան եկեղեցականները, Ս.
Երկրի և Ամմանի Հայ համայնքներու բազմաթիւ անդամներ, ինչպէս նաև օ-
տար հիւրեր: Գեղեցկօրէն զարդարուած և համադրամներով ծանրաբեռնուած
հսկայ սեղանի մը շուրջ, ներկաները վայելեցին ուրախութեան անկրկնելի քա-
նի մը պահեր, զազաթնակէտին հասած՝ երբ Ս. Աթոռիս Ամեն. Գահակալը
անդուգական Բարերարին ընծայեց Ս. Յակոբեանց ձեռագրատան հին և թան-
կազին մանրանկարեալ ձեռագիր Աւետարան մը: Այս զեղեցիկ ժեսթը ներկա-
ներուն կողմէ ընդունուեցաւ բուռն և երկարատե ծափահարութիւններով:

Ամբոռանալի այս ընդունելութիւնը վերջ դառաւ գիշերուան ժամը 11ին:

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒՐ՝ ՖՐԱՆՉԻՍԿԱՆ ՀԱՅՐԵՐՈՒՆ

Հինգշաբթի, 26 Յունիս 1975, արտասահմանէն ժամանած աշխարհա-
կան հիւրերը, գլխաւորութեամբ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Ծնորհք

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս Նախագահ և հոշականուն Բարերար Ն. Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեան կը ցուցադրէ Ս. Արտիս Գահակալին նուիրած գրչագիր բանկագին մատենը :

Ս. Արքեպս. Գալուստեանի, մասնաւոր ինքնաշարժներով ուղեւորուեցան դէպի Նազարէթ և շրջակայ տեսարժան վայրերը, ուր ընդունուեցան տեղական, պետական և կրօնական ներկայացուցիչներու կողմէ:

Իսկ կէսօրին, ժամը 1-ին, Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետը, ընկերակցութեամբ Ս. Աթոռիս Ամեն. Պատրիարքին և բարձրաստիճան Հայ Եկեղեցականներու, ճաշի հիւրը եղաւ Յրանչիսկեաններու Կիւսթոտ Հայր Մ. Սաքիի և Միաբանութեան անդամներուն, իրենց Ս. Փրկիչ վանքին մէջ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍ Ս. ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՅ ԵՐԿՐԴ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք ժամը 6-ին Ն. Ս. Օծութիւնը իր հետեորդներով ներկայ եղաւ և նախադասեց Ս. Աթոռիս Սրբոց Թարգմանչաց Երկրորդական Վարժարանի ամալերջի հանդէսին, նոյն գաղտնի հանդիսաւարահին մէջ: Ներկայ էին նաև Վսեմ. Տէր և Տիկին Ալեքս Մանուկեանները:

Ժամանակէն առջ արդէն սրահը լեցուած էր հանդիսականներով, երբ Ն. Ս. Օծութիւնը ժամանեց սրահ՝ ժողովրդական խանդավառ ծափահարութիւններու ընդմէջէն:

Օրուան հանդիսութիւնը նուիրուած էր Ս. Աթոռիս Բարերար Վսեմ. Տիրա Ալեքս Մանուկեանի Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահութեան 20-ամեակին:

Գործադրուեցաւ գրեթէ երեք ժամ տևող ընդարձակ յայտադիր մը, որուն ընթացքին Վարժարանի երկու ուսանողներ առանձին բանախօսութիւններով ներկայացուցին Վսեմ. Նախագահին կեանքն ու գործունէութիւնը:

Վարժարանի Տեսուչ Հոգշ. Տ. Կիւրեղ Մ. Վրդ. Գարիկեանի տեղեկադրի ընթերցումէն ետք, Ն. Ս. Օծութիւնը բաժնեց շրջանաւարաններուն մրկայականները և ապա խօսեցաւ խանդավառ ու ներշնչող ճառ մը, ուր գովարանեց մեր ծաղկեալ և երիտասարդ մայր հայրենիքը, յորդորեց աշակերտութիւնն ու ներկաները՝ հաւատարիմ մնալ մեր ժողովուրդի աւանդութիւններուն, աշքերը միշտ յառել դէպի բոլորիս հայրենիքը՝ Հայութեան միակ տունը, և արտասահմանի մէջ ապրել և դործել իրրե լաւ և պարկեշտ Հայեր, հաւատարիմ քաղաքացիներ մեր բնակած երկիրներուն:

Տպաւորիչ այս հանդէսը վերջ գտաւ գիշերուան ժամը 8-ին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ Ի ՊԱՏԻՆ Ն. Ս. ՕՄՈՒԹԵԱՆ

Ն. Ս. Օծութիւնը հաղիւ ելած Ս. Թարգմանչաց Երկրդ. Վարժարանէն, երբ հասաւ վանքի Մեծ Բակը, զայն լեցուած գտաւ խուռն բաղմութեամբ մը: Երուսաղէմի Հայ համայնքը ուղեւով պատուել Ն. Վեհափառութիւնը, յարմար նկատած էր ժողովրդական երգի ու պարի երեկոյթ մը կազմակերպել:

Զօրաւոր լուսարձակներով լուսաւորուած հսկայ բակին ճակատը պատրաստուած բեմահարթակին վրայ տեղ գրաւեց Ն. Ս. Օծութիւնը, իր երկու կողմերուն ունենալով Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքները: Բեմահարթակին քով տեղ գրաւեցին նաև Վսեմ. Տէր և Տիկին Ալեքս և Մարի Մանուկեանները, բարձրաստիճան Հայ եկեղեցականները և այլ հիւրեր:

Ժողովրդական այս խանդավառ հանդէսին մաս առին Հ. Մ. Ը. Միութեան երգչախումբը և Հ. Ե. Միութեան պարախումբը, որոնց ներկայացուցած զուտ հայկական երգի ու պարի յայտադիրը մեծ խանդավառութիւն ըստեղծեց ներկաներուն մէջ: Յաջորդութեամբ կատարուեցան նաև մեներգներ և արտասանութիւններ:

Տեսարան մը ժողովրդական հանդեսէն, Ս. Յակոբեանց վանքի
Մեծ Բակին մէջ :

Սակայն ժողովրդական խանդավառութիւնը իր դադաթնակէտին հասաւ երբ Ս. Աթոռի Դիւանապետ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան յայտարարեց թէ իր ունեցած իւզաների խկատիւ նկարներու ճոխ հաւաքածոն կը նուիրէր Տիթրոյթի մէջ Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանի ֆանքերով հաստատուած հայկական թանգարանին : Հաւաքածոն կը պարունակէր խկատիպներ աշխարհի հռչակաւոր արուեստագէտներէ, ինչպէս Յովհաննէս Այվազովսկիէ և Մարտիրոս Սարեանէ : Այս յայտարարութիւնը ողջունուեցաւ երկարատեւ ծափահարութիւններով և Վսեմափայլ Բարեբարը իր զգացումը շնորհակալութիւնը յայտնեց ինքնաբերական և ազնիւ այս ժեսթին համար :

Գաղութիւն ազգայիններէն Տիար Հրաչ Դադաշեան, նոյն նպատակին համար Ն. Վսեմ. Բարեբար Տիար Ալեքս Մանուկեանի նուիրեց հայկական երեսուն հին և արժէքաւոր դրամներ :

Ապա, նոյն խանդավառութեան մէջ, Երուսաղէմի Հայ դաղութին կողմէ Ն. Ս. Օծութեան նուիրուեցաւ ծանրազին արժէքաւոր շուրջառ մը, Ս. Յակոբեանց վանքի զինանշանը պարունակող ձոյլ ոսկիէ ճարձանգով : Վեհափառ Հայրապետը, ի նշան զնահատութեան, իր ուսերուն առաւ շուրջառը ժողովրդային ծափողջոյններու ընդմէջէն :

Յետոյ երկար ու տպաւորիչ ճառով մը հանդէս եկաւ ազգիւ Հայրապետը, որ կրկին անգամ ապրումով և խանդավառութեամբ խօսեցաւ ծաղկեալ Հայաստանի իրականութեան մասին և յորդորեց բոլորը սիրել և հաւատարմ մնալ մեր սուրբ հողին :

Ժողովրդական այս սքանչելի հանդէսը վերջ դտաւ գիշերուան ժամը 11-ին :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Ուրբաթ, 27 Յունիս 1975, Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետը նախագահեց երկու ժողովներու :

Առաջինը, որ գումարուեցաւ կէսօրէ առաջ, նիւթ ունէր Ս. Աթոռիս Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի հետ կապուած զանազան հարցեր, որուն կը մասնակցէին, Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր և Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպոսի կողքին՝ նաև Գերշ. Տ. Վաչէ Եպիսկոպոս, ինչպէս նաև Վրսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեան և Մեծ. Տիար Տատուր Տատուրեան :

Իսկ նոյն օր երեկոյեան գումարուեցաւ Եպիսկոպոսական Ժողովի նիստ մը, քննելու համար այդ ժողովի նախկին նիստերէն բխած զանազան հարցեր :

ՄԵԿՆՈՒՄ Ս. ԱԹՈՌԻՍ ԲԱՐԵԲԱՐ

ՎՍԵՄ. ՏԵՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱԼԵՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՆԵՐՈՒ

Ուրբաթ, 27 Յունիս 1975, կէսօրին, Ս. Աթոռիս Բարեբար Վսեմ. Տէր և Տիկին Ալեքս Մանուկեաններ հրաժեշտ առին Ն. Ս. Օծութեանէն և Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր և Հօգշ. Տ. Կիւրեղ Մ. Վրդ. Գարիկեանի ուղեկցութեամբ ուղեւորուեցան դէպի Պեն Կուրիօն օդակայան, վերադառնալու համար Միացեալ Նահանգներ :

Վսեմ. Բարեբար Ամուր իր հետ կը տանէր խորունկ և տեական տպաւորութիւններ Երուսաղէմէն և մասնաւորաբար Ս. Աթոռէն :

Փառաւոր լափօրը կը յառաջանայ Երուսաղէմի Հին Քաղաքի փողոցներէն, դէպի Ս. Յարութեան Տաճար :

ՄԵԿՆՈՒՄ ԲԱՐԵՐԱՐ ՏԻԱՐ ՏԱՏՈՒՐ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Ուրբաթ, 27 Յունիս 1975, առաւօտեան, Ս. Աթոռիս Դիւանապետ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեանի ուղեկցութեամբ Բարերար Տիար Տատուր Տատուրեան հրաժեշտ առաւ Երուսաղէմէն և Ամմանի ճամբով վերադարձաւ Նիւ Եորք:

ՍԱՐԿԱԻԱԳԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, 28 Յունիս 1975, առաւօտեան, Ս. Յակոբեանց Տաճարին մէջ Հոգշ. Տ. Փառէն Վրդ. Աւետիքեանի կողմէ պաշտուած Ս. Պատարագի ընթացքին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի Վերատեսուչ Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան կիսասարկաւաղութեան և ապա սարկաւաղութեան աստիճան շնորհեց Ընծայարանի Առաջին կարգի ուսանողներ Բարեշնորհ Սերոբ Գալէմաէրեանին, Յակոբ Տուրսունեանին և Ամերիկահայ ուսանող Պարոյր Մելքոնեանին:

ՀԱՆԴԻՍԱԻՈՐ ՆԱԽԱԿԱՏԻՔ ԵՒ ՕԾՈՒՄ Ս. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՃԱՐԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐԱՆՆԵՐՈՒՆ

Աւելի քան տաս տարիներու տքնաջան աշխատութիւններէ և անհուն զոհողութիւններէ ետք, ի վերջոյ հասած է օրը հպարտութեան և հոգեկան հրճուանքի, երբ, համայն քրիստոնէութեան հոգեկան կեդրոն՝ Հնադարեան Ս. Յարութեան Տաճարի հիմնովին վերանորոգուած հայկական խորանները պիտի օծուէին սրբալոյս միւռոնով, ներկայութեամբ և ձեռամբ ազգիս Վեհափառ Հայրապետին:

Շաբաթ, 28 Յունիս 1975, կէսօրէ ետք ժամը 4-ին, Ս. Յակոբեանց մայրամիջին ընթացք կ'առնէ չքեղ թափօրը, գլխաւորութեամբ Վեհափառ Հօր, և մասնակցութեամբ Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքներուն, Հայ Եկեղեցիի բարձրաստիճան կրօնականներուն, Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան անդամներուն և հիւր քահանաներուն, Ժառանգաւորներուն և երգչախումբին: Թափօրին կը հետեին բազմահարիւր հաւատացեալ հայրերներ:

Թափօրը, իր զգեստներու, խաչերու, խաչփառներու չքեղութեամբ աննախընթաց՝ դարաւոր Երուսաղէմի մէջ, յամբընթաց կ'անցնի Հին Քաղաքի փողոցներէն և կը յառաջանայ դէպի Ս. Յարութեան Տաճար, չարականներու երգեցողութեամբ:

Հասնելով Ս. Յարութեան Տաճար, թափօրը կանգ կ'առնէ պահ մը Պատանաւագիտի առջև, ապա «Հրաշափառ»ով կը յառաջանայ դէպի մեր Տիրոջ Յիսուսի Քրիստոսի Լոյս Գերեզման, ուր ազգիս Վեհափառ Հայրապետը կը կատարէ իր ուխտն ու աղօթքը: Ապա թափօրը չըջանը կ'ընէ Ս. Գերեզմանին և ապա կը բարձրանայ Երկրորդ Գոգզութեայ, ամբողջութեամբ հայապատկան: Հոն արդէն ներկայ են Երուսաղէմի բոլոր կրօնական ներկայացուցիչները և այլ հիւրեր:

Ս. Յարութեան Տաճարի հայապատկան երկրորդ Գողգոթայի նորակառոյց
 երաշխաւոր Ս. Աստուածածին խորանը :

Նախ կը պաշտուի երեկոյեան Հանդիսաւոր ժամերգութիւն, և ապա Վեհափառ Հայրապետը, օժանդակութեամբ և մասնակցութեամբ Ամեն. Պատրիարքներուն, սրբալոյս միւռոնով կ'օծէ չքեղօրէն վերանորոգուած զոյգ խորանները, հիանալի նմուշներ հայկական եկեղեցական ճարտարապետութեան:

Ապա, Վեհափառ Հայրապետը կը խօսի ներշնչուած քարոզ մը, իր խոր զոհունակութիւնը և ուրախութիւնը յայտնելով տասնամեակէ մը աւելի տեւած աշխատանքին և հիանալի արդիւնքին համար:

Թափօրը, նոյն հանդիսական դնացքով կը վերադառնայ Ս. Յակոբեանց Վանք, մինչ Ժառանգաւորներ առաջնորդութեամբ Վեհափառ Հայրապետի գաւազանակիր Հոգւ. Տ. Անանիա Արք. Արարաջեանի, տնօրինական սրբատեղիներու շարաթական թափօր կը կատարեն Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ:

ՀԱՇՎԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԵՒ ՀԱՅ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ

Շաբաթ, 28 Յունիս 1975, երեկոյեան ժամը 7-ին, ի պատիւ Ն. Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետին և արտասահմանէն ժամանած Հայ բարձրաստիճան կրօնական և աշխարհական հիւրերուն Ս. Աթոռիս կողմէ ճաշկեօյթ մը սարքուեցաւ Ալեքս և Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց շէնքի ճաշասրահին մէջ:

Ներկայ էին մօտաւորապէս երկու հարիւր Հայ հրաւիրեալներ, Գրգրեմանքի ուսուցչական կազմը, ինչպէս նաև Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի ուսանողութիւնն ու Տառուքեան սաները:

Ընթրիքի ընթացքին խօսք առաւ Արևմտեան Եւրոպայի Կաթողիկոսական Պատուիրակ և Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդ Գեղը. Տ. Սերոյմէ Արքեպոս. Մանուկեան, որ իրրե նախկին բաղձարդիւն Վերատեսուչ, Խանդավառ րառելով և յուզումով դրուատիքը բրաւ երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանի հարիւր երեսուն տարուան արդիւնաւոր գործունէութեան, վեր հանեց անոր կատարած դերը Հայաստանեայց Եկեղեցիի կեանքին մէջ, և հպարտութեամբ յիշեց որ այսօր մեր Եկեղեցիի իշխանաւորներուն մեծագոյն մասը երուսաղէմի Դպրեմանքէն չըջանաւարտ է: Ան սրտագին կոչ ուղղեց ներկաներուն՝ բարօրյալէս և նրաթալէս զօրավիզ կանգնել Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութեան և անոր իմաստուն գահակալին՝ Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարք Հօր, որպէսզի կարենան լաւագոյն կերպով շարունակել ընդարձակել իրենց եկեղեցանուէր և ազգայնէն գործունէութիւնը:

Ապա հրաւիրուեցաւ «Էջմիածին» պաշտօնաթերթի իմրադիր և Ժառանգաւորաց Վարժարանի նախկին չըջանաւարտ Տիար Արթուր Հատիտեան, որ իր կարգին խանդավառ ճառով մը հանդէս եկաւ:

Յետոյ, Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր հրաւերով Վեհափառ Հայրապետը նախ յուշանուէրներ բաժնեց ձեռնադրուած սարկաւազներուն, և ապա յորդորական անկեղծ խօսքերով յուղեց ներկաները:

Սրտապնդող այս հաւաքոյթը վերջ գտաւ գիշերուան ժամը 9-ին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳ ՔՐԻՍՏՈՍԻ Ս. ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Կիրակի, 29 Յունիս 1975, առաւօտեան ժամը 9-ին Վեհափառ Հայրապետը, ի զլուխ ներկայ ամբողջ եկեղեցական դասին, հանդիսաւոր մուտք կը գործէ Ս. Յարութեան Տաճարէն ներս, և հայկական բաժնի գեղեցկօրէն վերանորոգուած Տեսչարանին մէջ զգեստաւորուելէ ետք, սուրբ և անմահ Պատարագ կը մատուցանէ Քրիստոսի Սրբալոյս Գերեզմանին վրայ, առնթերա-

Ն. Ս. Օծուրին Տ. Տ. վազգէն Ա Ամենայն Հայոց Հայրապետը կը
կատարէ օծումը Ս. Յարութեան Տաճարի հայապատկան Բ. Գողգո-
թայի նորակառոյց երաշխաւոր Ս. Աստուածածին խորանին :

կայութեամբ Գերշ. Տ. Տ. Տիրայր և Վաչէ Սրբազան Եպիսկոպոսներուն : Նորին Վեհափառութեան կը սպասարկեն Հոգշ. Տ. Տ. Փառէն, Վահան, Սեան և Վիգէն վարդապետները :

Ապա Ն. Ս. Օծութիւնը կը խօսի հետեւեալ զեղեցիկ քարոզը .

Յանուն Հօր, և Որդոյ և Հոգւոյն Սրբոյ, Ամեն.

«Լուսով զբո Քրիստոս ամենեքեան լուսաւորեցան»:

Սիրելի հոգևոր եղբայրներ և հաւատացեալ ժողովուրդ,

Աստուծոյ ողորմութեամբ և հրաւերովը Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Սրբազան Պատրիարքի, մենք երկրորդ անգամ ըլլալով ահաւասիկ ուխտի եկանք Սուրբ Զաղաք, և այս պահուն հոգեկան անփոխարինելի մխիթարութիւնը ունինք սուրբ և անմահ Պատարագ մատուցանելու մեր Տիրոջ և Փրկչի Յիսուսի Քրիստոսի Գերեզմանին վրայ: Եւ անգամ մը ևս կը յիշենք աղօթքը որով սկսանք մեր խօսքը այսօր. «Լուսով զբո Քրիստոս ամենեքեան լուսաւորեցան»:

Թերևս աւելի քան այլուր, խորունկ իմաստ և նշանակութիւն և կենդանութիւն ունի այս մաղթանքը Քրիստոսի դատարկ Գերեզմանին առջև: Իսկապէս կը գտնուինք Ս. Յարութեան այս բազմադարեան և համայն քրիստոնեայ աշխարհին համար նուիրական Սուրբ Տաճարի կամարներուն ներքև, Քրիստոսի Գերեզմանի առաջ, և կը զգանք կենդանութիւնը Քրիստոսի լոյսին, որ կը բաշխուի մեզի այս դատարկ Գերեզմանէն: Թէև մօտ երկու հազար տարիներ անցան այդ երանելի օրերէն, սակայն այդ լոյսին խորհուրդը, այդ լոյսին կենդանութիւնը, այդ լոյսին կենարար ուժը կը զգանք մենք բոլորս նաև այսօր, և ոչ միայն որովհետև կը գտնուինք այս սուրբ տեղեաց մէջ, այլ մանաւանդ որովհետև այդ լոյսը բաշխուեցաւ և կը շարունակէ բաշխուիլ համայն աշխարհին, հաւասար ուժգնութեամբ, հաւասար զօրութեամբ և կենդանութեամբ, ահա երկու հազար տարիներէ ի վեր:

Պահ մը գուցէ, աւելի քան այլուր այստեղ, կը վերապրինք այն հոգեկան վիճակը որուն մէջ կը գտնուէին մեծ Վարդապետի աշակերտները՝ Քրիստոսի Յարութենէն անմիջապէս յետոյ: Անոնք չունէին այլևս իրենց մէջ իրենց Վարդապետը, մնացած էր միայն անոր յիշատակը, անոր խօսքերուն քաղցրութիւնը, անոր դէմքի բարութիւնը, անոր հոգիի ջերմութիւնը, անոր աստուածութեան զգացումը: Եւ կը մխիթարուէին մանաւանդ Սուրբ Հոգւոյ գալուստէն յետոյ, կը մխիթարուէին և մխիթարուեցան այն գիտակցութեամբ թէ իրենք ճշմարիտ աշակերտները դարձան իրենց Տիրոջ և Փրկչին, և աւետարանողները, բարի լուրը տանողները և տարածողները ի սփիւստ աշխարհի, բարի լուրը՝ Տիրոջ Յարութեան, այսինքն Տիրոջ յաւիտեական կենդանութեան:

Եւ այդ գաղափարը, առաքելութիւնը իրենց ճամբուն վրայ դարձաւ ուղեցոյց, դարձաւ լոյս, որով առաջնորդութեան և այն ժամանակուայ համայն աշխարհը Միջերկրական ծովու շուրջ, մէկ-երկու դար քարոզութեան շրջանէ յետոյ, իր սիրտը բացաւ Նոր Ուխտի, Քրիստոսի Աւետարանի լոյսին:

Մեր ժողովուրդն ալ, Հայ ազգը, Հայաստան աշխարհը, անմասն չմնաց այդ լոյսէն, և Ս. Թադէոս և Ս. Բարթողիմէոս առաքելներու քարոզութեամբ անկա տարածուեցաւ Հայ ժողովուրդի մէջ, և ինչպէս ծանօթ է պատմութենէն, հրաշալի պայմաններու ներքոյ Դ. դարու սկիզբին քրիստոնէութիւնը դարձաւ հա-

Ն. Ս. Օծուրին վեհափառ Կարողիկոսը, Քրիստոսի Գերեզմանին վրայ
մատուցած Հայրապետական Սուրբ Պատարագէն ետք, Ս. Յարութեան
Տաճարի հայկական Տեսչարանին առջև, Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամե-
նապատիւ Պատրիարքներուն հետ:

մայն Հայ ժողովուրդի և պետութեան կրօնքը, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի և Տըր-դատ թագաւորի երանելի օրերուն:

Մենք այսօր ալ նոյն ժողովուրդն ենք թէ՛ ի Հայաստան և թէ ի սփիւս աշխարհի, և նոյն ջերմութեամբ մեր սիրտերը կը բանանք այդ փրկարար լոյսին և կ'աղօթենք առ Աստուած որպէսզի չտկարացնէ զմեզ ո՛ր ալ գտնուինք, աշխարհի ի՛նչ ճամբաներու ալ վրայ, ի՛նչ պայմաններու ալ տակ: Զտկարանանք մեր լոյս հաւատքը խոստովանելու աշխարհի և պատմութեան առջև, որովհետև կը հաւատանք թէ մարդկութեան իսկական փրկութեան և խաղաղութեան նաւահանգիստ տանող ճանապարհը Քրիստոսի լոյսով գտնուած ճանապարհն է, և որովհետև կը հաւատանք նաև թէ մեր ժողովուրդն ալ, ինչպէս երկու հազար տարիներ շարունակ ապրեցաւ և աշխարհի վրայ իր կեանքի իմաստը և գեղեցկութիւնը գտաւ, անկորնչելի արժէքներ ստեղծեց և իր ամբողջ հերոսական պատմութիւնն իսկ ստեղծեց այդ նոյն հաւատքով, նոյն Քրիստոսի լոյսով առաջնորդուած, այնպէս և այսօր և վաղը և յաւիտեան մեր ճանապարհը նոյնը պէտք է ըլլայ, որպէսզի Հայ ազգը շարունակէ այս արևին տակ իր հոգևոր, մշակութային և ազգային առաքելութիւնը, եղբայր ժողովուրդներու հետ կողք կողքի:

Եւ որովհետև լոյսի և լուսաւորութեան մասին կը խօսինք, այս պահուն մենք չենք կրնար սրտի խոր գոհունակութեամբ չբերել մեր խնդրութեան, մեր ոգևորութեան և գնահատանքի վկայութիւնը ի տես այն լոյսին՝ որ իջած է այս օրերուն Սուրբ Յարութեան Տաճարի հայկական մասի բոլոր բաժիններուն վրայ, իբրև հետևանքը մանաւանդ վերջին տաս տարիներու ժաշան և երբեք չթուլացող նուիրեալ աշխատանքին՝ որ կատարուեցաւ հոգևոր վերին իշխանութեանը ներքև Առաքելական մեր Սուրբ Աթոռոյն յերուսաղէմ և Ամեն. Տ. Եղիշէ Սրբազան Պատրիարքի, մասնակցութեամբ իր գործակիցներուն, ճարտարապետներուն, վարպետներուն և աշխատող բոլոր ձեռքերուն:

Իսկապէս մենք պտըտելով այս վերանորոգեալ և վերազարդեալ բաժինները, դիտելով նորած սեղանները, խորապէս հրճուեցանք, որովհետև այս վերանորոգումներու իբրև հետևանք՝ առաւել պայծառացաւ Հայ հաւատքին դրոշմը այս բազմադարեան Սուրբ Տաճարին մէջ: Մանաւանդ այս բոլոր վերակառուցման, բարենորոգման և բարեզարդման աշխատանքները կատարուած են ոչ միայն ընդհանրապէս մեծ ճաշակով, այլ մանաւանդ անոնք կը կրեն դրոշմը հայկական ճարտարապետութեան, քանդակագործութեան և նկարչութեան հանճարին: Անոնք կարծէք ուղղակի շարունակութիւնն են Հայաստանի պատմական հնադարեան տաճարներուն և քանդակներուն:

Մենք անգամ մը ևս, այս սուրբ և անմահ Պատարագի առիթով, մեր խնդակցութիւնը կը բերենք Երուսաղէմի Հայոց Առաքելական Ս. Աթոռին, Ն. Ամենապատուութիւն Սրբազան Պատրիարքին, այս աշխատանքներուն իրենց անմիջական գործակցութիւնը բերող Ծահէ Արքեպս. Աճէմեանին և մասնաւոր նաև ժաշան աշխատող Կիրել Ծ. Վրդ. Գաբրիէանին, որոնք ոչինչ խնայեցին և զոհաբերութեան ոգիով տոգորուած՝ իրենց պարտքը կատարեցին լիութեամբ ոչ միայն իրենց Ս. Աթոռին, այլ համայն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և Հայ հաւատացեալ ժողովուրդի հանդէպ: Վարձերնին կատար: Թող Աստուած օրհնէ Հայաստանեայց Սուրբ Եկեղեցին, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, մեր նուիրապետական բոլոր Աթոռները, յատկապէս թող օրհնէ Երուսաղէմի Առաքելական Սուրբ Աթոռը, Սըրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնը և բոլորին շնորհէ անսպառ ուժ, եռանդ և նորանոր ներշնչումներ՝ որպէսզի բարձր, միշտ բարձր և վառ պահեն ու պահպանեն քրիստոնէական Հայ հաւատքի ջահը այս սուրբ տեղեաց մէջ, և որպէսզի շարունակեն իրենց նուիրական ու պատմական առաքելութիւնը հոգևոր, կրթական

և մշակութային ճանապարհներով, ծառայելու համար մեր Ս. Եկեղեցիին ընդհանրապես և մեր ժողովուրդին, յատկապես ի սփիւս աշխարհի մեր պանդուխտ ժողովուրդին:

Ահա այս մաղթանքներով անգամ մը ևս մեր հայեացքը առ Աստուած կը բարձրացնենք և կ'աղօթենք որպէսզի մեր ժողովուրդը նաև յետ այսու իր կեանքի ճամբան շարունակէ մի'շտ լուսաւորուած Քրիստոսի լոյսով, Քրիստոսի յաւիտեանական լոյսով: Քրիստոս ըսաւ. «Ես կենդանի եմ և կենդանի պիտի մնամ»: Այս ճշմարիտ է նաև բոլոր անոնց համար՝ որոնք կ'ընդունին Քրիստոսի լոյսը և կը հետևին անոր ճանապարհին, որով բոլորը պիտի գտնեն իրենց հոգիներու փրկութեան ճամբան, իրենց հոգիներու փառաւորման ճամբան, իրենց կեանքի խաղաղութեան ճամբան:

Ջերմապես և ծնրադիր կ'աղօթենք Քրիստոսի Սուրբ Գերեզմանին առջև, որպէսզի Աստուած և ինքը Տէրը մեր Յիսուս Քրիստոս, Սուրբ Հոգւոյ ներգործութեամբ, խաղաղութեան ոգի պարգևէ աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, բոլոր պետութիւններուն, որպէսզի յետ այսու անցեալի մէջ տառապած աշխարհը այլևս երբեք պատերազմներ և արինահեղութիւններ չտեսնէ, բոլոր ազգերը եղբայրանան միևնոյն Աստուծոյ օրհնութեան ներքև, և այս բոլորին վրայ հաւասարապես իր լոյսը և ջերմութիւնը տարածող արևին տակ ամէնքը մէկտեղ եղբայրաբար ապրին, խաղաղ գոյակցութեան և համերաշխ գործակցութեան մէջ, յերջանկութիւն բոլորին, այժմ և յաւիտեան, Ամէն:

Պատարագը և Հայրապետական քարոզը կը ձայնաւորուին Իսրայէլեան ուստիոկայանէն:

Ս. Պատարագի աւարտին, Ն. Ս. Օծութեան նախագահութեամբ եռադարձ հանդիսաւոր թափօր կը կատարուի Ս. Գերեզմանին շուրջ, որմէ ետք, հայկական Տեսչարանին մէջ պահ մը հանգստանալէ ետք, Վեհափառ Հայրապետը ժամը 1-ին իր հետևորդներով Մայրավանք կը վերադառնայ:

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ Ի ՊԱՏԻԻ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳԱՍԽՆ,

ՀԻԻՐԵՐՈՒՆ, ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ապա, Ս. Աթոռիս սեղանատան մէջ տեղի կ'ունենայ ճաշկերոյթ՝ ի պատիւ հիւր եկեղեցական դասին, հիւրերուն և Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան: Ներկայ կ'ըլլան նաև երգչախումբի ժրջան անդամները: Ճաշկերոյթի ընթացքին յարգանքի, զնահատութեան և հրճուանքի իր հետևեալ խօսքը կ'ընէ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեան:

Հակառակ այն իրողութեան, որ մենք շատոնց ի վեր մեծ փափաք ունէինք Երուսաղէմ այցելելու, սակայն երբ ստացանք Երուսաղէմի Ամեն. Պատրիարքի եղբայրական հրաւերի հեռագիրը՝ վարանումը մեզ պաշարեց: Երթա՛լ, թէ չերթա՛լ: Քիչեր այնքան զօրաւոր պատճառներ ունէին չերթալու, որքան՝ մենք: Սակայն մէկդի հրեցիք վարանումի այդ պատճառները, ընթացք տալու համար այն միա մտածումներուն, որոնք կը մղէին զմեզ ընդունիլ Երուսաղէմի Ամեն. Պատրիարքի հրաւերը: Ու սա պահուս մենք երջանիկ ենք՝ այդ հրաւերը ընդունած ըլլալուն համար:

Այս ընդունելութեան մէջ բնականաբար իրենց կարևոր բաժինը ունեցան զգացական ու անձնական պատճառներ, որոնց անդրադարձանք մենք մեր ժամանման առաջին օրը, մեր ուխտը և աղօթքը կատարելու ատեն Սրբոց Յակոբ-

Եանց Մայր Տաճարին մէջ: Երբ կեանքիդ 60-62 տարիներուն աւելի քան քառորդը անցուցած ես միջավայրի մը մէջ, այդ միջավայրը պիտի պահէ իր քաշողականութիւնը և հրապոյրը քեզի համար: Երբ կեանքիդ աւելի քան կեսը պաշտօնապէս ու գործնականապէս կապուած ես հաստատութեան մը, որուն տարեկան օրացոյցին մէջ անխափան երևցած է անունդ 1927-1960 տարիներու ընթացքին, չես կրնար մոռնալ այդ հաստատութիւնը: Արդարև ես զիս միշտ անդամ նկատած եմ Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութեան: Սրտիս կապերը երբեք չեն խզուած անոր հետ, որովհետև այն քիչը որ կրցած եմ ըլլալ նախ կը պարտիմ Աստուծոյ և ապա՝ Սրբոց Յակոբեանց Վանքին:

Սակայն այս անձնական ու զգացական պատճառներեն անելի լուրջ ու գորատոր էին այն միտ խորհուրդները, որոնք թե աղբեցին մեզի սիրով ընդառաջելու եղբայրական այս հրաւերին: Մենք պարտական զգացինք այս օրերուն այստեղ ներկայ գտնուիլ, իբրև Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ նուիրապետական Աթոռներէն մէկին զահակալը, անգամ մը ևս հաստատել ու գործնականապէս, Հայաստանեայց Առաքեական Եկեղեցիի միասնականութիւնը ընդ հովանեաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան: Այլևս այնքան մը հասունցած պէտք է ըլլանք իրացնելու և կենսագործելու համար սա հիմնական գաղափարը, թէ Հայաստանեայց Առաքելական ու տառապեալ եկեղեցիի միասնականութիւնը բարձրագոյն սկզբունքն է, որուն համար պէտք է զոհենք, բացի ճշմարտութենէն, ամէն նկատում: Մենք ուզեցինք ըլրեմն այս առիթը օգտագործել ամենէն առաջ շեշտելու և դրսևորելու համար Հայաստանեայց Եկեղեցիի միասնականութիւնը, առ նուազն անոր էջմիածնի անմիջական իրաւասութեան՝ ներքև գտնուող մայր և մեծագոյն հատուածին: Այս գերագոյն նպատակը իրագործելու համար մենք ողջագործեցանք Երուսաղէմի Ամեն. Պատրիարքին հետ մեր առաջին հանդիպումին, ու յիշատակեցինք իր անունը՝ անցեալ Կիրակի, Սաղիմական Հոգեգալստեան տօնին, երբ Ս. Պատարագ կը մատուցանէինք Սրբոց Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ: Ու ցրելու համար մտքերու մէջ յամեցող հաւանական ամէն թիրիմացութիւն այս մասին, մեր առաջին գործը պիտի ըլլայ, մեր Աթոռը վերադարձին, հրահանգել որ վերսկսի յիշատակութիւնը նաև Երուսաղէմի Պատրիարքի անուան, ի ժամ Ս. Պատարագի, մեր բոլոր եկեղեցիներուն մէջ, թէ իսկ բոլորովին տարբեր եղած ըլլայ մեր տեսակէտը կանոնական այս հարցի մասին: Այս տնօրէնութեամբ մեր նպատակն է լոկ գործնականապէս յայտարարած ըլլալ, որ վերջ գտած է երկու Աթոռներու միջև գոյացած ցրտութիւնը և տիրապետած է հաշտութեան, համերաշխութեան ու գործակցութեան մթնոլորտը:

Բացի հիմնական ու կեղոնական այս մտածումէն մենք ունեցանք նաև ուրիշ կարևոր շարժառիթներ այսօր այստեղ գտնուելու:

Մենք ուզեցինք խառնել նաև մեր խնդակցությունը այն հասարակաց ուրախութեան, որ գիտեինք թէ պիտի ստեղծուէր Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգատուրաց Վարժարանի և Ընծայարանի նորակերտ շէնքին բացման առիթով: Մենք ուզեցինք անձամբ շնորհատրել և մեր գնահատանքն արտայայտել Տէր և Տիկ. Ալեքս Մանուկեաններուն, իրենց այս մեծագործութեան պսակումին առիթով: Տէր և Տիկ. Մանուկեաններ առաջին օրէն լաւ հասկցան կարևորութիւնը և կենսականութիւնը նաև այն կրթական ու մարդասիրական գործին, զոր մենք կը կատարենք Թուրքիոյ մէջ, և իրենց բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը անպակաս ըրին ամէն անգամ որ մենք պէտք ունեցանք անոնց: Մեր բարոյական պարտքը մասամբ մը հատուցած եղանք անձամբ ներկայ ըլլալով իրենց հոյակապ ձեռակերտին բացման փառաւոր հանդիսութեան:

Մենք ուզեցինք նաև անձամբ տեսնել մեր ղրկած «Տատուրեան Սա-

ներ»ը, և մեր գնահատանքը և օրհնութիւնը տալ Պր. Տատուրեանին իր այս սքանչելի ձեռնարկին համար, որ կը կատարուի Սրբոց Յակոբեանց յարկին տակ ընդ հովանեաւ Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռոյ Ամենապատիւ Պատրիարքին: Մենք Պր. Տատուր Տատուրեանին հետ ներկայ եղանք այս բոյնի ձագուկներուն՝ և անկէ հասունցած ժառանգաւորաց Վարժարանի սաներու սիրոյ սեղաններուն, և արտայայտեցինք մեր գնահատանքը և գոհունակութիւնը կատարուած շնորհակալ աշխատանքին համար, թե՛ Պր. Տատուրեանին և թե՛ սոյն հաստատութեանց անձնակազմին: Արդարև, յորմէ յետէ փակուեցան դռները արաբական երկիրներու, որոնցմէ առհասարակ կու գային ժառանգաւորաց Վարժարանի աշակերտները, լայնօրէն բացուեցան դռները Թուրքիոյ հայութեան, ուրկէ սկսաւ Երուսաղէմ ըստանալ իր նոր ժառանգաւորացուները: 1967 թուականէն ասդին մենք շուրջ 200 ուսանողներ դրկած ենք Երուսաղէմ, և պիտի շարունակենք դրկել պարագաներու և պայմաններու թոյլատրած չափով: Ասիկա ոչ միայն Երուսաղէմի օժանդակութեան հարց մըն է, այլ նաև իմաստով մը ինքնօգնութիւն մըն է, քանի որ մեր Ս. Խաչ Դպրեվանքը մեր երկրի Կրթական Տնօրէնութեան որոշումով դադրած է այլևս կրօնական վարժարան լինելէ: Ուստի մենք ևս Երուսաղէմէն պիտի ակնկալենք մեր կուսակրօն հոգևորականներու պահանջքը. որով Երուսաղէմի ժառանգաւորաց Վարժարանը կը վերածուի նաև մեր հոգևոր դպրանոցին:

Միւս կողմէն մենք ուզեցինք սիրով ընդառաջել Երուսաղէմի Ամեն. Պատրիարքի հրաւերին, իբրև ներկայացուցիչը Թուրքիոյ հայութեան, որ ինչպէս ծանօթ է, անցեալին մէջ կարևորագոյն դերը կատարած է Երուսաղէմի Աթոռին և անոր սրբատեղեաց պաշտպանութեան, պահպանութեան և պայծառութեան մէջ: Պոլսոյ Պատրիարքները և ամիրաները իրենց դիմումներով պատկան իշխանութեանց մօտ, ինչպէս նաև մեծահարուստները ու անթիւ անհամար ուխտաւորներ իրենց նիւթական նուիրատւութեամբը, միշտ ոտքի և կանգուն պահած են պանծալի այս հաստատութիւնը: Ու Պոլսոյ մեր Աթոռը և ժողովուրդը թէև կ'ապրի ներկայիս իր նուազման շրջանը, բայց երբեք չէ դադրած մասնաւոր կերպով հետաքրքրուել Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռով և Ս. Տեղերով:

Հետևաբար նոյնքան կարևոր այս պարագան շարժման մէջ դրաւ զմեզ սիրով և յատուկ հետաքրքրութեամբ Երուսաղէմ գալու: Գիտէինք թէ երկարատեւ է ի վեր նորոգութեան մէջ էին Ս. Յարութեան Տաճարի մեր ազգապատկան մասերը և մատուները: Մենք մասնաւոր հետաքրքրութիւն և հոգածութիւն ունեցած ենք Ս. Տեղեաց նկատմամբ. և հետևաբար քայլ առ քայլ հետևած էինք հեռուէն՝ այստեղ կատարուող նորոգութեանց կարևոր աշխատանքներուն, որոնց հիմքերը, պարագաներու բերմամբ, մեր լուսարարապետութեան օրերուն դրուած էին: Այս նորոգութեանց մեծագոյն մասամբ աւարտումը, և նորակառոյց Ս. Սեղաններուն օծումը Ամենայն Հայոց Հայրապետի ձեռամբ, կարևոր հանգրուան մըն էր ոչ միայն Հայ Երուսաղէմի տարեգրութեանց մէջ, այլ նաև Հայ Եկեղեցիի պատմութեան մէջ: Ս. Տեղերը կարծածէն աւելի կարևորութիւն ունին շատ մը տեսակետներով. ասոնց հիմնականը եթէ այդ տեղերուն յուշավայրերն ըլլալն է մեր Տիրոջ փրկագործութեան մեծ խորհուրդին, միւսն է ցուցանիչ հանդիսանալը Հայաստանեայց Եկեղեցիին գրաւած կարևոր դիրքին Քրիստոնէական հին եկեղեցիներու ամբողջութեան մէջ:

Այս անկիւնակէտէ ևս դիտուած՝ պարտաւոր էինք մենք ալ ներկայ գրտնուիլ ազգապատկան Ս. Տեղերու վերանորոգութեան և օծման նաւակատիքին, իբրև մէկ օղակը Հայաստանեայց Եկեղեցիի նուիրապետական կառոյցին: Ականատես ըլլալէ յետոյ կատարուած աշխատանքներու արդիւնքին, կրնանք վկայել, որ այս ընդհանուր նորոգչական գործին մէջէն մեր եկեղեցին ամենէն շահաւորը և

ամենէն գեղարուեստասէրը դուրս եկած է, նախկին խուցերու և խորաններու, ինչպէս նաև մանր մատուռներու լաբիրինթոսէն վերակազմած ըլլալով գեղեցկագոյն վերնատան եկեղեցին ամբողջ Տաճարին մէջ: Ու Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցիին ունեցած պատմական դիրքը անլի քան երբեք ամրապնդուած է Զրիստոնէութեան մեծագոյն այս սրբավայրին մէջ: Մենք սիրով կը շնորհաւորենք Ս. Աթոռին Գահակալը, Միաբանութիւնը ու յատկապէս նորոգչական աշխատանքին վերակացուները և գործադրիչները, ձեռք բերուած այս նշանակելի արդիւնքին համար:

Յաւարտ մեր խօսքին՝ թող ներուի մեզի կարճատև մտածում մը: Ներկայ լինելով ու մասնակցելով այս փառահեղ հանդիսութեանց, մենք ապրեցանք հոգեկան հրճուանքի հազուագիւտ պահեր: Բայց միաժամանակ մենք զմեզ դրած եղանք, հաւաքաբար, պատասխանատուութեան մը ներքև:

Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանը մեր այն հոգևոր դպրանոցն է, որ օժտուած է առաւելագոյն կարելիութիւններով եկեղեցականներ պատրաստելու: Ամէն ինչ որ անհրաժեշտ է դարձեալ մը համար ունի ան. կրօնական ու եկեղեցական շրջանակ, մշակութային ճոխ մթերք, մեծ մատենադարան, ամենօրեայ աղօթք ու պաշտամունք, անցեալ և աւանդութիւն, այլովքն հանդերձ: Այս բոլորը պսակուեցան այս օրերս Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծայարանի փառաւոր և ընդարձակ շէնքով, օժտուած և օժտուելի՝ արդիական գրեթէ բոլոր պայմաններով: Հարցը, որ կ'ենթադրեմ թէ ամենքիս մտքերուն մէջ կը ծագի այն է, թէ ինչպէս ընել, որ Ժառանգաւորաց Վարժարանը առաւելագոյն և լաւագոյն չափով ծառայէ իր իսկական նպատակին: Տարակոյսէ վեր է, թէ ամէն կողմէն շատ կարիքը կայ լաւ կազմաւորուած հոգևորականներու և մտքի մշակներու: Թերևս մինչև հիմա կիրարկուած միջոցներով կարելի չըլլայ լրիւ հասնիլ ակնկալուած նպատակին: Ունէ վարժարանի մը աշակերտութիւնը առհասարակ կը կազմաւորուի ուսուցիչներով և օրինակով: Դպրոց ըստածը իր վերջին վերլուծումին մէջ կը վերածուի ուսուցիչի և օրինակի, և այդպէս է իրականութիւնը յատկապէս կրօնական վարժարաններու համար: Հետևաբար՝ ոչ մէկ դժուարութեան և գոհողութեան առջև կանգ պէտք է առնել օժտելու համար նոր Ժառանգաւորացը և Ընծայարանը կարողագոյն մտքի ոյժերով: Կ'ենթադրենք որ Առաքելական Աթոռը ներկայիս ի վիճակի չէ առանձին ի գլուխ հանելու այս գործը. հետևաբար կը ծագի անհրաժեշտութիւնը ամենքիս համագործակցութեան. ու ասիկա իրաւունքը և արդար պահանջքն է Երուսաղէմի Աթոռին, քանի որ Ժառանգաւորաց Վարժարանը միայն Սրբոց Յակոբեանց վանքին համար միաբաններ չէ որ կը հասցնէ, այլ՝ ամբողջ Հայաստանեայց Եկեղեցիին հոգևոր պաշտօնեաներ, ինչպէս կը հաստատէ ներկայ իրականութիւնը, երբ գրեթէ Սփիւռքի ամբողջ տարածքին վրայ, մեր բոլոր թեմերուն մէջ՝ կը պաշտօնավարեն Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանէն շրջանաւարտ հոգևորականներ:

Մենք, Թուրքիոյ հայութիւնը, «Արծաթ և ոսկի ոչ ունիմք». բայց պիտի շարունակենք տալ ինչ որ ունինք. պիտի շարունակենք հայթայթել Երուսաղէմի Աթոռին համար կարևորագոյն հում նիւթը - աշակերտութիւնը: Շատ բնականօրէն Մայր Աթոռը անպակաս պիտի ընէ իր բարոյական հովանաւորութիւնը և օժանդակութիւնը, ինչպէս ըրած է ցարդ: Սակայն, ըստ մեզի, կարևորագոյնը պիտի լինի կազմութիւնը արտասահմանէն բարձրագոյն մակարդակի կեդրոնական Յանձնախումբի մը, որ ստանձնէ այս սրբազան գործի նիւթական հոգին առաւելագոյն բաժինը, ինչպէս եղաւ արդարև Ս. Տեղեաց նորոգութեան պարագային: Սակայն բացայայտ է, թէ գլխաւոր գործը պիտի կատարուի այստեղ, Ս. Աթոռին մէջ, իբրև գործադիր ոյժ և իբրև կենսագործող ձեռք: Հոգևորականներ պատրաստելու

այսպէս ասած սոյն գործարանի վարիչները, գործիչները և արտադրիչները գրեթէ անտարբար Սրբոց Յակոբեանց միաբանները պիտի ըլլան: Մենք վստահ ենք որ Սրբոց Յակոբեանց միաբանութիւնը, առաջնորդութեամբ իր Ամեն. Պատրիարքին, և ամբողջ իր վարչական մեքենականութեամբը, ինքզինքը պիտի ենթարկէ սերբազան պրկումի և օրինակելի կարգապահութեան, իրագործելու համար, առաւելագոյն չափով, այս վարժարանի գերագոյն նպատակը:

Մենք անգամ մը ևս կը խնդակցինք ու կը շնորհաւորենք Երուսաղէմի Ամեն. Պատրիարքը և Միաբանութիւնը, ձեռք ձգուած այս հոյակապ յաջողութեանց համար: Մենք անգամ մըն ալ կը յայտնենք մեր գոհունակութիւնը մեզի եղած եղբայրական այս հրաւերին՝ ինչպէս նաև մեր անձին և մեր հետևորդներուն նկատմամբ ցոյց տրուած հիւրամեծարութեան համար: Ու կ'աղօթենք, որ նուիրապետական մեր Աթոռներու այս եռեակ եղբայրական հանդիպումը վերածուի երջանիկ օր մը քառեակ հանդիպումի, ու այս անգամ իր ամբողջականութեանը և իր լրութեանը մէջ իրագործուի Հայաստանեայց Եկեղեցիի միասնականութիւնը, ի փառս Աստուծոյ, ի պայծառութիւն մեր եկեղեցիին և ի հոգևոր մխիթարութիւն մեր ժողովուրդին:

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ

Ն. ՎԱՅՄ. ԷՖՐԱՅԻՄ ԳԱԹՅԻՐԻՆ

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը պաշտօնական այցելութիւն մը տուաւ Հանրապետութեան Նախագահ Ն. Վաւ. Էֆրայիմ Գաթցիրին՝ Նախագահական պալատին մէջ, Երկուշաբթի, 30 Յունիս 1975, ժամը 10-ին: Ն. Ս. Օծութեան կ'ընկերանային Երուսաղէմի և Կ. Պոլսոյ Ամեն. Պատրիարքները, եկեղեցական բարձրաստիճան հիւրերը և արտասահմանէն եկած հիւրերը:

Սիրալիք ընդունելութեան ընթացքին Վեհափառ Հայրապետը ուղերձ մը կարդաց, որով դո՛հունակութիւն յայտնեց որ Ս. Քաղաք կը գտնուէր երկրորդ այցելութեամբ, և կ'աղօթէր որ Ս. Երկիրն ու Միջին Արեւելքը տիրանային երկարատեւ խաղաղութեան:

Ապա, Վեհափառ Հայրապետը Ն. Վաւ. Նախագահին նուիրեց Հայկական մարմարեայ խաչքարեր, ինչպէս նաև Կիլիկիոյ Հեթում և Լիոն թագաւորներու երկու թանկագին դրամներ:

Ն. Վաւ. Նախագահ Էֆրայիմ Գաթցիր սիրալիք արտայայտութիւններով պատասխանեց Վեհափառ Հայրապետի անկեղծ ուղերձին, և Ն. Ս. Օծութեան նուիրեց քսան դարու հնութեամբ հրէական կտուէ թանկագին անօթ մը:

Հիւրասիրութենէ և մտերմիկ տեսակցութենէ ետք, Վեհափառ Հայրապետը և չքախումբի անդամները հրաժեշտ տուին Ն. Վաւ. Նախագահին և վերադարձան մայրաքաղաք:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ ԿՈՂՄԷ

Երկուշաբթի, 30 Յունիս 1975, կէսօրէ ետք ժամը 3-5, «Ամպաստոր» չքեղ պանդոկին մէջ ի պատիւ Վեհափառ Հայրապետին ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Ս. Երկրի Արար Համայնքին կողմէ, որուն ներկայ էին Հեպրոնի Քաղաքապետ Ն. Վաւ. Շէյխ Ճա'ապարի, Երուսաղէմի Միւֆթին, Ռամալլայի Ն. Վաւ. Քաղաքապետը, ինչպէս նաև Արար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ:

Ընդունելութիւնը անցաւ շատ քերձ և անկեղծ միջոցառումի մէջ, որուն ընթացքին երկուստեք եղան եղբայրական սիրոյ և բարեկամութեան արտայայտութիւններ :

ԸՆԴՈՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՐՈՒՍԱՊԷՄԻ ԴԱԻԻԹԻ ԲԵՐԴԻՆ ՄԷՁ

Կրօնից Նախարարութեան և Երուսաղէմի Քաղաքապետարանին կողմէ մասնաւոր ընդունելութիւն մը տրուեցաւ ի պատիւ Ն. Ս. Օժուրիւն Վեհափառ Հայրապետին և Հիւր Հայ եկեղեցականութեան, Երկուշաբթի, 30 Յունիս 1975, երեկոյեան ժամը 5:30-7:00, հնադարեան Դաւիթի Բերդին մէջ :

Ներկայ էին, բացի Հայ Հիւրերէն և Հայ Համայնքի անդամներէն, պետական և ղեկավարական մարմիններու ներկայացուցիչներ, ինչպէս նաև կրօնական բոլոր համայնքներու ներկայացուցիչներ : Ներկայ էին Կրօնից Նախարար Ն. Վսեմ. Իցհաք Ռաֆայէլ, Երուսաղէմի Նահանգային Կառավարիչ Ն. Վսեմ. Ռաֆայէլ Լեւի, Երուսաղէմի Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Թէտի Քուլէք, Հեպրոնի Քաղաքապետ Ն. Վսեմ. Շէյխ Ճա'ապարի, Իսլամ, Սամարացի և Տիւրքի համայնքներու կրօնական ներկայացուցիչներ : Հրէական փոզերախումբ մը կը նուագէր հայկական եղանակներ :

Ընդունելութեան ընթացքին խօսք առին Ն. Վսեմ. Կրօնից Նախարար և Վեհափառ Հայրապետը՝ որ շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն հանդէպ ցոյց տրուած պետական և քաղաքային սիրալիր վերաբերմունքին համար : Իսկ Ն. Վսեմ. Թէտի Քուլէք բնաւ որ անցնող օրերը հանդիսացած էին փառաւոր շաբաթ մը, որ Երուսաղէմի պատմութեան մէջ պիտի յատկանշուէր իբրեւ «Հայկական Շաբաթ» :

Հիւրասիրութենէն ետք, ընդունելութիւնը վերջ գտաւ ժամը 7-ին :

ՃԱՇԿԵՐՈՑԹ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՄԷՁ

Երկուշաբթի երեկոյեան, ժամը 8-11, Երուսաղէմի վերջին դիւերը Վեհափառ Հայրապետին, Ս. Աթոռիս կողմէ Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ չքեղ ճաշկերոյթ մը տրուեցաւ, որուն ներկայ էին, Հիւր Հայ եկեղեցական դասէն և աշխարհական այցելուներէն զատ, Երուսաղէմի Հայ պաղովի ներկայացուցիչներ :

Սեղմ չըջանակի մէջ կատարուած այս ճաշկերոյթը անցաւ բացառիկ յաջողութեամբ և խանդավառութեամբ :

Սակայն այդ խանդավառութիւնը հրճուախառն յուզումի վերածուեցաւ, երբ Ս. Աթոռիս Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հայրը խօսք առնելով յայտնեց թէ ազգիս Վեհափառ Հայրապետին թելադրութեամբ և միջոցաւ, Հայաստանի Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի Անուան Զեռագրաց Մատենադարանին կը նուիրէր Հայ մանրանկարչութեան և դրչագրական արուեստի դուրս գործօցներէն մին՝ Թորոս Ռոսլինի մանրանկարած Ասետարանը, 13-րդ դարէն, արծաթապատ կողքով : Այս յայտարարութիւնը ընդունուեցաւ բուն և երկարատե ծափահարութիւններով : Բոլոր ներկաները կը հրճուէին այն գիտակցութեամբ՝ թէ Հայ արուեստի այս անսպելիտ դանձր կ'երթար հարստացնելու մայր Հայաստանի ձեռագրաց ճոխ հաւաքածոն :

Վեհափառ Հայրապետը, յուզուած, Պատրիարք Սրբազանէն ստացաւ Ռոսլինի Ասետարանը, համբուրեց, և գետեղեց զայն Գահին վրայ, ըսելով. «Այդ Սրբազան Գիրքին կը վայելէ դահլճ» : Ն. Ամենապատուութիւնը Վեհափառ Հայրապետին նուիրեց նաև ձեռագիր թանկագին Ասետարան մը : Ապա,

Ն. Ս. Օծուխունը խոր ապրումով խօսեցաւ Հայ դարաւոր մշակոյթի, Հայ ժողովուրդի ստեղծագործ հանճարին ու կենսունակութեան մասին: Անդրադարձաւ Երուսաղէմ իր երկրորդ այցելութեան, և եղրակացուց իր սքանչելի խօսքը, ըսելով. «Կ'աղօթենք որ Աստուած մեզի շնորհէ կեանք, որպէսզի անդամ մը ևս ուխտի գանք Ս. Երուսաղէմ և Ս. Յակոբեանց այս սքանչելի Հաստատութեան»:

Ներկաներու բոլորն փափաքին վրայ, ազգիս Վեհափառ Հայրապետ հաւանեցաւ, հակառակ իր յոգնութեան, քիչ մը ևս պատուել բոլորը իր ներկայութեամբ:

Այս իրապէս խանդավառ և գեղեցիկ հաւաքոյթը վերջ գտաւ գիշերուան ժամը 11-ին:

Ս. Արքուիս Պատրիարքարանի Դաւիթին մէջ, Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Արքեպս. Տէրութեան կը յայտարարէ Ն. Ս. Օծուքեան միջոցաւ Ռոսլինի ձեռագիր Աւետարանին նուիրումը՝ Երևանի Մեսրոպ Մաշտոցի Անուան Զեռագրաց Մատենադարանին:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ Ս. ՔԱՂԱՔԷՆ

Երեքշաբթի, 1 Յուլիս 1975, առաւօտեան ժամը 9-ին դարձեալ կը դռնօղէ մայրավանքի մեծ դանդը և հաւատացեալներու բազմութիւնը կը լեցնէ Ս. Յակոբեանց Տաճարն ու դաւիթը: Ժառանգաւորաց Վարժարանի և Ընծալարանի սաները, Տատուրեան սաներն ու Ս. Թարգմանչաց Երկրդ. Վարժարանի ուսանողութիւնը կը շարունակեն զէպի Պատրիարքարան առաջնորդող տնտիւնաններուն երկայնքին, երբ, թափօրով և շարականներու երգեցողութեամբ Վեհափառ Հայրապետը վար կ'իջնէ և մուտք գործելով Տաճար, իր ուխտն ու աղօթքը կը կատարէ: Ապա, դուռն դալով ծափահարութիւններու ընդմէջէն և «Սիոնի որդիք զարթիք» շարականի երգեցողութեամբ կը յառաջանայ Վանքի աւագ դուռ, ուր ինքնաշարժները կը սպասեն:

Աւագ դրան մէջ յուզիչ ողջագոյութեամբ մը տեղի կ'ունենայ, բոլորը կը մօտենան Ն. Ս. Օծութեան Ս. Աջը անդամ մը եւս համբուրելու եւ ստանալու ազդիս Վեհափառ Հայրապետին օրհնութիւնները:

Այլ հասած է պահը հրաժեշտի:

Վեհափառ Հայրապետը վերջին անգամ կ'օրհնէ հաւաքուած միաբան հայրերն ու հաւատացեալները, ապա, իր շքախումբի անդամներով եւ Ն. Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր ու Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպիսկոպոսի ուղեկցութեամբ կ'ուղևորուի դէպի Ամման:

ՄԵԿՆՈՒՄ ԹՈՒՐԿԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ԱՄԵՆԱՊԱՏԻԻ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻՆ

Զորեքշաբթի, 2 Յուլիս 1975, առաւօտեան ժամը 10-ին դարձեալ կը դօղանջէ մայրավանքի զանգը, եւ թուրքիոյ Հայոց Պատրիարք Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեան իր հետևորդներով մուտք կը դործէ Ս. Յակոբեանց Տաճար, իր ուխտը վերանորոգելու եւ հրաժեշտի խօսքը ըսելու հաւաքուած հաւատացեալներուն:

Ապա, շարականի երգեցողութեամբ եւ թափօրով, Ն. Ամենապատուութիւնը կ'ուղղուի դէպի Մայրավանքի աւագ դուռը, եւ ծափահարութիւններու ընդմէջէն կը նստի ինքնաշարժ, Պեն Կուրիօն օդակայանէն մեկնելու իր Աթոռը, Պոլիս:

Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Պատրիարք յուզումով եւ նորոգուած յիշատակներով կը բաժնուի Երուսաղէմէն, ականատես ըլլալէ ետք վերջին տասնհինգամեակին Ս. Աթոռիս Գահակալ Ն. Ամեն. Տ. Եղիշէ Ս. Պատրիարք Հօր Զանգերով կատարուած շինարարութիւններու արդիւնքին եւ դարաւոր այս Հաստատութեան կենսունակութեան ու բարօր կեանքին:

Տ. Շնորհք Պատրիարքին հետ մեկնեցան նաև Պոլիսէն հիւրարար Երուսաղէմ գտնուող մեր հայրենակիցները:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ԱՄՄԱՆԻ ՄԷՁ

Վեհափառ Հայրապետը երբ անցաւ Ալէնպի կամուրջէն, իրեն կը ըստաւոր Յորդանանի Վեհափառ Թագաւորին կողմէ տրամադրուած շքեղ ինքնաշարժ մը, զոր նստելով եւ ոստիկանական ջոկատի ինքնաշարժներու ուղեկցութեամբ իր ճամբան շարունակեց դէպի Ամման:

Ն. Ս. Օծութիւնը հասնելով Ամման, ուղղուեցաւ պանդոկ, հանգստանալու:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄՕՏ

Զորեքշաբթի, 2 Յուլիս 1975, առաւօտեան ժամը 10-ին, Ն. Ս. Օծութիւնը իր շքախումբով այցելեց Յորդանանի Ծերակոյտի Նախագահ Ն. Վսեմ. Պահաթ Թալհունին, Ծերակոյտի շէնքին մէջ:

Միմիայր ընդունելութիւնէ եւ մտերմիկ տեսակցութիւնէ մը ետք, Ն. Վրսեմութիւնը Վեհափառ Հայրապետին նուիրեց Ս. Մննդեան սատափեայ դեղեցիկ նկար մը:

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԻԻՄԷՅՆ Ա ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ ՄՕՏ

Ծերակոյտի Ն. Վսեմ. Նախագահէն բաժնուելով, Ն. Ս. Օծութիւնը

իր չբախումբով դիմեց դէպի Հաշիմական Պալատ, ուր պատիւներու արժանանալէ ետք ընդունուեցաւ Յորդանանի Ն. Վեհափառութիւն Հիւսէյն Ա. Թագաւորին կողմէ: Ներկայ էր նաև Գահաժառանգ Ն. Վսեմ. Հասան Իշխան:

Ն. Ս. Օժուլթիւնը շատ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հաշիմական Տան Վեհափառ Պետին հետ, որուն պարզեց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի Առաջին Կարգի ականակոտ չքանչանը:

Արդիւս Հայրապետը շնորհակալութիւն յայտնեց Հայրական այն խնամքին և հոգածութեան համար զոր Ն. Վեհափառութիւն Հիւսէյն Թագաւորը և Յորդանանեան Կառավարութիւնը կը տածեն Յորդանանահայ դպրութիւն հանդէպ:

Սագազութեան և Ն. Վեհափառութեան արեւատութեան մաղթանքներով Ն. Ս. Օժուլթիւնը իր չբախումբով հրաժեշտ առաւ և մեկնեցաւ Պալատէն:

Կէսօրին, Վեհափառ Հայրապետը ճաշի հիւրը եղաւ Ամմանի Հայ դպրութիւն:

ՃԱՇԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻԻ Ն. Ս. ՕՇՈՒԹԵԱՆ

Երեկոյեան, յանուն Յորդանանի Վեհափառ Թագաւորին և Կառավարութեան, Սրբութիւնկ Գլապի մէջ է պատիւ Ն. Ս. Օժուլթեան և իր չբախումբին Կրօնից Նախարարութեան կողմէ չքեղ ճաշկերոյթ մը տրուեցաւ:

Ներկայ էին Կրօնից Նախարար Ն. Վ. Շէյխ Սալաթ, Իսլամական Կրօնական Ատեանի Նախագահ Շէյխ Ապտալա Ղօչէ, Իսլամական Կրօնական դասը, Յորդանանի Լատին Գերշ. Եպիսկոպոսը, Յորդանանի Յունաց Առաջնորդը, Ամմանի Հայոց Հոգեւոր Հովիւ Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զղջանեան, տեղական Հայ վարչութեան անդամները և այլ հիւրեր:

Ճաշկերոյթի ընթացքին երկուստեք եղան ջերմ սիրոյ և եղբայրութեան արտայայտութիւններ:

ՄԵԿՆՈՒՄ ՆՈՐԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌՈՒԹԻԻՆ ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Հինգշաբթի, 3 Յուլիս 1975, կէսօրին, Վեհափառ Հայրապետը իր չբախումբով ժամանեց Ամմանի օդակայան, և հանդատուցաւ Վեհափառ Թագաւորին յատուկ սրահին մէջ: Օդակայան Ն. Ս. Օժուլթեան ողջերթ մաղթելու եկած էին Արտաքին Գործոց Նախարարութեան Ընդհանուր Տնօրէնը, Բրոթօքոլի պետը, Սովետական դեսպանատան կազմը, Ամմանի բոլոր կրօնապետները և Հայ դպրութիւն ներկայացուցիչները:

Ժամը 12-ին Ն. Վեհափառութիւնը ուղղուեցաւ դէպի օդանաւ, ուր իւրեն ընծայուեցան ծաղկեպուռներ: Ն. Ս. Օժուլթիւնը ողջադուրուեցաւ Ս. Աթուրիս Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր և ներկաներուն հետ, օրհնեց բոլորը և ապա բարձրացաւ օդանաւ իր չբախումբի անդամներուն հետ:

Գանդաղօրէն հսկայ օդանաւը սկսաւ յառաջանալ և քանի մը վայրկեան ետք արդէն թռիչք առած էր, խաղաղութեամբ և ապահով իր հետ տանելով ազգիս Հայրապետը՝ Ն. Ս. Օժուլթիւն Տ. Տ. Վաղդէն Առաջին Վեհափառ Կաթողիկոսը:

Ն. ՎՍԵՄՈՒԹԻՒՆ ՏԻԱՐ ԱԼԵՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԲԱՐԵՐԱՐԸ ԵՒ ԻՐ ԳՈՐԾԸ

Երկար տատանումներէ և երկմտութենէ ետք միայն որոշեցինք պատաստել ցանկը Վսեմ. Տիար Ալեքս Մանուկեանի մօտ տասը տարիներու ընթացքին կատարած նուիրատուութիւններուն, և հրատարակել զայն «Սիոն»ի մէջ: Կը տատանէինք, որովհետև տեղեակ էինք Վսեմ. Բարերարին համեստութեան, և գիտէինք որ իր իսկ փափաքին դէմ պիտի ըլլար նման հրատարակութիւն մը:

Սակայն մեր միակ մտահոգութիւնն էր հանրութեան ծանօթացնել Վսեմ. Տիար Մանուկեանի գործը, այդ գործին նկարագիրը, որ կը յատկանշուի մէկ բառով. կրթական: Այստեղ հրատարակուող ցանկին վրայ արագ ակնարկ մը, ընթերցողին նկատել պիտի տայ որ Բարերարին նուիրատուութիւնները յատկացուած են, մեծագոյն տոկոսով, դպրոցաշինութեան և երիտասարդներու դաստիարակութեան: Դպրոցաշինութեան՝ Հայ ոգին անաղարտ և միշտ արծարծ պահելու նորահաս սերունդներուն մէջ. դաստիարակութեան՝ Հայ երիտասարդներէն ունենալու պատրաստուած, առողջ, խորապէս Հայ և միաժամանակ գիտակից քաղաքացիներ:

Հայ սփիւռքի գրեթէ բոլոր կարևոր կեդրոններուն մէջ այսօր կը բարձրանան վարժարաններ և մշակոյթի կեդրոններ, որոնք հպարտութեամբ կը կրեն Տիար Մանուկեանի անունը, յաճախ միացած իր Ազն. Տիկնոջ անունը: Իր կողմէ հաստատուած «Ալեքս Մանուկեան մշակութային հիմնադրամ»ը՝ իր տարողութեան մէջ եզակի, ամէնէն աւելի կազմակերպուած, սքանչելի և անժամանցելի ծրագիրներ պարզող ձեռնարկ մըն է, ամբողջ Հայութեան ծառայութեան կոչուած:

Այո՛, կը հիանանք այն առատաձեռնութեան վրայ որ Տիար Մանուկեանը կը յատկանշէ: Սակայն կը մեծարենք Բարերարը, որովհետև թերևս միակն է ան որ իր բարերարութիւններուն համար յստակ ծրագիր մը մշակած է զոր կ'իրագործէ մեթոտիկ կերպով, անշեղ և հաւատաւոր:

Իրեն համար երկու են կարևորագոյն գոյութիւնները.- Հայ դպրոցը և Հայ երիտասարդութիւնը: Եւ, դարձեալ իրեն համար, մէկ է գերագոյն սրբութիւնը՝ Հայ Եկեղեցին, որուն բացուած է իր հոգին այնքան անկեղծութեամբ և նուիրումով:

Յանկը զոր կը ներկայացնենք ստորև, անկատար է, որովհետև բազմաթիւ են այն բարերարութիւնները որոնք յաճախ յայտարարուած իսկ չեն, և հետեւաբար պաշտօնական հրատարակութիւններու մէջ չեն երևցած: Մեր ցանկը պատաստելու միջոցին օգտուած ենք Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան պաշտօնաթերթ «Յուշարար-Միութիւն»էն:

ԽՄԲ.

	S n l a p
1963	
— Հ. Բ. Ը. Միութեան, կրթական, մշակութային և խնամատարական նպատակներու համար	12,000
1964	
— Հ. Բ. Ը. Միութեան, կրթական, մշակութային և խնամատարական նպատակներու համար	30,000
1965	
— Հ. Բ. Ը. Միութեան, կրթական, մշակութային և խնամատարական նպատակներու համար	80,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Եպոպայի Շրջանակի	5,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Պուէնոս Այրէսի (Արժէնթին) Մարի Մանուկեան Երկրդ. վարժարանի շինութեան	15,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Հալէպի Հ. Ե. Ը.-ի շէնքի ֆոնտին (5,000 Լիր. Ոսկի)	1,500
1967	
— Հ. Բ. Ը. Միութեան, շինարարական նպատակներու համար	100,000
1968	
— Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեքս Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամ	1,000,000
— Ի նպաստ Նիւ Եորքի Ս. Վարդան Տաճարի շինութեան	245,000
— Ի նպաստ Տիթրոյթի Ս. Յովհաննէս Տաճարի շինութեան	220,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան, շինարարական նպատակներու	265,000
— Գալիֆորնիոյ Լոս Անճելըսի Համալսարանի Հայկական Ամպիոնին գրադարանի մը զմման համար	25,000
1969	
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան դպրոցաշինութեան արշաւին	500,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան շինարարական նպատակներու	260,000
1970	
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Պէյրոյթի Ալեքս Մանուկեան Մարզական և Մշակութային Կեդրոնի շինութեան	225,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան շինարարական նպատակներու	90,000

1971

— Ի նպաստ Տիթորյոթի Հայ Ծերանոցի շինութեան	700,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան Պէյրութի Հ. Ե. Ը.-ին (100,000 Լիր. Ոսկի)	30,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիթորյոթի Ալեքս Մանուկեան Վար- ժարանին	500,000

1971 - 1975

— Երուսաղէմի Ալեքս և Մարի Մանուկեան Ժառանգաւո- րաց Վարժարանի նոր շէնքին	800,000
--	---------

1972

— Հ. Բ. Ը. Միութեան Լոս Անճելըսի Կեդրոնի և երիտա- սարդական հաւաքատեղիի շինութեան	300,000
— Յաւելում Ալեքս Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրա- մին վրայ	865,500

1973

— Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիթորյոթի Ալեքս Մանուկեան Վար- ժարանի ընդարձակման համար	560,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Թորոնթոյի Մշակութային Կեդրոնին	400,000
— Հ. Բ. Ը. Միութեան Միացեալ Նահանգներու Կեդր. Յանձնաժողովին	40,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիթորյոթի Ալեքս Մանուկ- եան Վարժարանին	40,000

1974

— Միացեալ Նահանգներու հայկական զանազան վարժա- րաններուն	20,000
— Ի նպաստ «Հայաստան և Զուիցերիա» հատորի տպագ- րութեան (10,000 Զուից. ֆրանք)	3,000
— Ի նպաստ Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Ալեքս Մանուկ- եան Մշակութային Կեդրոնի շէնքին (100,000,000 ֆրանս. հին ֆրանք)	250,000

1969 - 1975

— Տարեկան 3,000 Տոլարի յատկացում Գալիֆորնիոյ Լոս Անճելըսի Համալսարանի Հայկական Ամպիոնին	21,000
--	--------

Ընդհ. գումար՝ 7,603,000

Մ Ե Ր Զ Ի Ի Ր Ե Ր Ը

Ն. Ս. Օժուժին Տ. Տ. Վաղգէն Ա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Երուսաղէմ այցելութեան և Ս. Յարութեան Տաճարի Հայկական վերանորոգուած խորաններու օծման ու Ալեքս և Մարի Մանուկեան ժառանգաւորաց Վարժարանի նորակառոյց շէնքի պաշտօնական բացումի եռապատիկ առիթներով, Երուսաղէմ ժամանեցին և Ս. Աթոռիս Հիւրը եղան հետեւեալները.

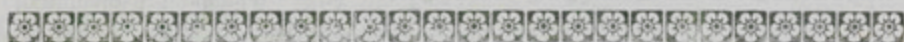
ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՆԵՐ

- Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Արքեպս. Գալուստեան, Պատրիարք Թուրքիոյ Հայոց Գերշ. Տ. Սերոբէ Արքեպս. Մանուկեան, Հայրապետական Պատուիրակ Արևմտեան Եւրոպայի և Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց, Փարիզ, Ֆրանսա Գերշ. Տ. Կոմիտաս Արքեպս. Տէր Ստեփանեան, Առաջնորդ Արարատեան Թեմի, Երևան, Հայաստան
Գերշ. Տ. Թորգոմ Արքեպս. Մանուկեան, Առաջնորդ Հիւսիսային Ամերիկայի Արևելեան Թեմի, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
Գերշ. Տ. Վաչէ Եպս. Յովսէփեան, Առաջնորդ Հիւսիսային Ամերիկայի Արևմտեան Թեմի, Լոս Անճելըս, Միացեալ Նահանգներ
Գերշ. Տ. Սիոն Արքեպս. Մանուկեան, Տիբրոյք, Միացեալ Նահանգներ
Գերշ. Տ. Պապկ Արքեպս. Թումայեան, Լոնտոն, Անգլիա
Գերշ. Տ. Տիրայր Եպս. Մարտիկեան, Առաջնորդ Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց
Գերշ. Տ. Գիւտ Եպս. Նազգաշեան, Փարիզ, Ֆրանսա
Հոգշ. Տ. Փառէն Վրդ. Աւետիքեան, Տիբրոյք, Միացեալ Նահանգներ
Հոգշ. Տ. Անանիա Արդ. Արարաջեան, գաւազանակիր Վեհափառ Հայրապետին
Արժ. Տ. Տիրան Քինյ. Փափագեան, Օհայօ, Միացեալ Նահանգներ
Արժ. Տ. Շահէ Քինյ. Ալքունեան, Ֆրեզնօ, Միացեալ Նահանգներ
Արժ. Տ. Յարութիւն Քինյ. Հալլանեան, գաւազանակիր Ն. Ամեն. Տ. Շնորհք Պատրիարքի, Պուլիս, Թուրքիա
Արժ. Տ. Կիրակոս Քինյ. Թոքարլեան, Տիգրանակերտ, Թուրքիա

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆԵՐ

- Վսեմ. Տէր և Տկն. Ալեքս Մանուկեան, Տիբրոյք, Միացեալ Նահանգներ
Տիրա Տատուր Տատուրեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
Տէր և Տկն. Յարութիւն Թադոսեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
Տէր և Տկն. Սքիվ Մուկար, Պոսթոն, Միացեալ Նահանգներ
Տէր և Տկն. Ռաֆֆի Տապանօֆ, Միացեալ Նահանգներ

Տէր և Տկն. Փրօփ. Վազգէն Բարսեղեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
 Տէր և Տկն. Վարդգէս Մկրտիչեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
 Տկն. Ֆլորա Սարգիսեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
 Փրօփ. Աւետիս Սաննեան, Լոս Անճելըս, Միացեալ Նահանգներ
 Տիար Գրիգոր Խաննեան, Երևան, Հայաստան
 Տիար Արթուր Հատիտեան, Երևան, Հայաստան
 Տէր և Տկն. Հայկ Տէր Մանուէլեան, Պոսթոն, Միացեալ Նահանգներ
 Տկն. Էնն Հինդլեան, Պոսթոն, Միացեալ Նահանգներ
 Տկն. Վիրնիինա Մելոնեան, Տիքորոյք, Միացեալ Նահանգներ
 Տիար Էստրելտ Պոդոսեան, Նիւ Եորք, Միացեալ Նահանգներ
 Փրօփ. Տենիս Փափագեան, Տիքորոյք, Միացեալ Նահանգներ
 Տէր և Տկն. Գէորգ Պազըրեան, Փարիզ, Ֆրանսա
 Տէր և Տկն. Արծրունի Զրբաշեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տէր և Տիկ. Միշել Ճերանեան, Նիս, Ֆրանսա
 Տէր և Տկն. Սարգիս Պետոյեան, Փարիզ, Ֆրանսա
 Տկն. Արշալոյս Մուրաֆեյեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տկն. Վիքորիա Երամեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տկն. Պայծառ Բարուքեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տկն. Օլկա Թիֆէնեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Օրդ. Լուսի Կարապետեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տէր և Տկն. Գործունեաններ, Փարիզ, Ֆրանսա
 Տիար Ժիրայր Առաքելեան, Մարսիլիա, Ֆրանսա
 Տէր և Տկն. Հաքելեաններ, Պոլիս, Թուրքիա
 Տէր և Տկն. Մ. Աղաւեան, Պոլիս, Թուրքիա
 Տիար Պերն Շիկահեր, Պոլիս, Թուրքիա
 Տիար Ռոպեր Հատտէնեան, Պոլիս, Թուրքիա
 Տիար Պերն Քաջ, Պոլիս, Թուրքիա
 Տիար Արա Մանկասարեան, Պոլիս, Թուրքիա
 Տիար Արամ Եսայեան, Պոլիս, Թուրքիա
 Տկն. Արաֆսի Կիւզելեան, Պոլիս, Թուրքիա
 Տէր և Տկն. Տիրան Ոսկերիչեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Սարգիս Լէփէնեան, Ամման, Յորդանան
 Տիար Բիւզանդ Զորպանեան, Ամման, Յորդանան
 Տիար Գէորգ Տաֆէսեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Ժիրայր Զորբգեան, Ամման, Յորդանան
 Տիար Յարութիւն Յարութիւնեան, Ամման, Յորդանան
 Տիար Ճիվան Նազգաշեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Յակոբ Միսեան, Ամման, Յորդանան
 Տկն. Ալիս Փանոսեան և զաւակ, Ամման, Յորդանան
 Տկն. Արաֆսի Վիգոյեան և զաւակներ, Ամման, Յորդանան
 Տիար Արամ Թալաքինեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Սեպուհ Երկաթեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Հրանդ Ս. Նազգաշեան, Ամման, Յորդանան
 Տիար Արտաշէս Ասատուրեան, Ամման, Յորդանան
 Տէր և Տկն. Արշակ Դաւիթեան, Ամման, Յորդանան

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Ա. Թ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Կիրակի, 11 Մայիս, երկույեան ժամը 4ին, Ժառանգաւորաց Վարժարանի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցաւ տարեկան դաշտահանդէսը Ա. Թարգմանչաց Երկրորդական Վարժարանին, ի ներկայութեան ծնողներու և ժողովուրդի կոկիկ քաղմութեան:

Ծուրջ երկու ժամերու ընթացքին, Վարժարանին երկսեռ աշակերտութիւնը, երկուական մրցորդ խումբերու բաժնուած, ցուցաբերեց տարուան մը մարզական ճիգերուն արդիւնքը: Վարժարանի նոր մարզիչ Պր. Յակոբ Մէնէշեան յաջողած էր ուրիշ տարիներու յայտագրին վրայ կանոնաւորաբար տեղ բռնող խաղերէն բացի, հետաքրքրական մէկ-երկու խաղեր ևս աւելցնել, որոնք կատարուեցան մարզիկներուն կողմէ անթերի յաջողութեամբ, և որոնք խլեցին բոլոր ծափեր հանդիսականներէն:

Յայտագրի աւարտին, մրցանակաբաշխութիւնը կատարեց Տեսուչ Հոգշ. Տ. Կիրեղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան, պարգևատրելով յաջող մարզիկները բաժակներով ու մետալներով:

Ներկաները գոհունակութեամբ բաժնուեցան խաղավայրէն, ի տես իմացական կրթանքին քովն ի վեր Վարժարանին ընծայած կարևորութեան նաև մարմնակրթանքի մարզէն ներս:

Մ. ՅԱԿՈԲԻ

Ն Ե Ր Ս Է Ն

* Կիր. 1 Յունիս.— Տօն Երևման Ս. Խաչին (351): Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Սեդանին վրայ, որուն վերնը կը նշմարուէր վառ կանթեղներով զարդարուն Ս. Խաչին նշանը: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Աղան Վրդ. Պալիօզեան:

* Եր. 7 Յունիս.— Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Հրեշտակապետ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ասպետ Արդ. Պալեան:

* Կիր. 8 Յունիս.— Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Յարութին, Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեան:

* Դշ. 11 Յունիս.— Վաղուան Համբարձման տօնին առիթով, կէսօրէ ետք, Հոգշ. Տ. Հայկասեր Վրդ. Պալլամեանի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեր ինքնաշարժներով քարձրացան Զիթենեաց լեռ, ուր Համբարձման սրբավայրին վրայ կառուցուած մեր վրանամատուոյն մէջ պաշտուեցան երեկոյեան ժամերգութիւնը և նախատօնակը:

— Իրիկեանդէմին, նոյն վայրին մէջ պաշտուեցան «Եկեացէ»ի և Հսկման կարգեր, և ապա՝ գիշերային և առաւօտեան ժամերգութիւններ: Հանդիսապետըն էր Հոգշ. Տ. Հայկասեր Վարդապետ: Արարողութիւնները աւարտեցան գիշերուան ժամը 10.30-ին:

* Եշ. 12 Յունիս.— ՀԱՄԲԱՐԶՈՒՄՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ: Առաւօտուն, Գերշ. Տ. Ծառէ Արքեպս. Անէմեանի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեր ինքնաշարժներով քարձրացան Զիթենեաց լեռ, ուր «Հրաշափառ»ի հանդիսաւոր մուտքէն ետք Համբարձման սրբատեղիին վրայ կառուցուած մեր վրանամատուոյն մէջ օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատուց և Համբարձման խորհուրդին շուրջ քարոզեց Գերշ. Հանդիսապետ Սրբազանը: Կատարուեցաւ «Հայրապետական Մաղթանք»՝ Մայր Աթոռոյ Սիսէն Ս. Էջմիածին փոխադրութեան տարեդարձին առթիւ: Ս. Պատարագէն ետք Գերշ. Սրբազանը նախագահեց սրբավայրին առջև կատարուած «Անդաստան»ին:

— Կէսօրէ ետք ևս Մայր Տաճարին մէջ «Անդաստան» կատարուեցաւ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Նորայր Արքեպս. Պողարեան:

* Եր. 14 Յունիս.— Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայրավանքի Ս. Համբարձոմ վերանամատուոյն մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայկասեր Վրդ. Պալմեան:

— Բ. Ծաղկազարդի նախատօնակը պաշտուէցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցիին մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Ծահէ Արքեպս. Աճէմեան:

* Կիր. 15 Յունիս.— Երկրորդ Ծաղկազարդ: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուէցաւ և Ս. Պատարագը մատուցուէցաւ Ս. Հրեշտակապետ: Ժամաւարն էր Հոգշ. Տ. Գեորգ Վրդ. Նազարեան:

* Ուր. 20 Յունիս.— Նկատելով որ ազգիս Վեհափառ Հայրապետը Ս. Բաղաք պիտի ժամանէ Հոգեգալստեան տօնին, այսօր, Կ. ա. ժամը 11-ին, Հոգշ. Տ. Կիրեղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէանի գլխաւորութեամբ տեղի ունեցաւ Սիոնի վերնատունի տարեկան իրաւունքի մեր արարողութիւնը:

* Եր. 21 Յունիս.— Ս. Պատարագը մատուցուէցաւ Մայրավանքի Ս. Առաքելոց վերնամատուոյն մէջ: Ժամաւարն էր Հոգշ. Տ. Սեան Վրդ. Ղարիպեան:

— Հոգեգալստեան հանդիսատր նախատօնակը պաշտուէցաւ Ս. Յակոբ, նախագահութեամբ Թորքիոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Ընորհք Արքեպս. Գալուստեանի:

— Գիշերասկզբին, Ամեն. Տ. Ընորհք Պատրիարքը նախագահեց Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած «Եկեցէ»ի և Հսկման կարգերուն:

* Կիր. 22 Յունիս.— ՀՈԳԵԳԱՆՈՒՍ: (Բարեկենդան Եղիական պահոց): Օրուան հանդիսատր Ս. Պատարագը Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ մատուց Ամեն. Տ. Ընորհք Պատրիարքը և Յովհաննու Ոսկերքեանի Հոգեգալստեան ներքոյի ընթերցումէն ետք քարոզեց օրուան տօնին խորհուրդին շուրջ: Յայտնեց թէ Ս. Հոգին ստացած են ո՛չ միայն առաքեալները՝ Սիոնի վերնատունին մէջ, այլև իւրաքանչիւր քրիստոնէայ, իր մկրտութեան պահէն սկսեալ: Անիկա հունտ մըն է, սերմ մը, ինկած մեր հոգեղաշտին մէջ:

* Եր. 28 Յունիս.— Է. օր Հոգեգալստեան: Այսօրուան Ս. Պատարագը, որ սովորաբար կը մատուցուէր Մայրավանքի տանիքին արևելակողմը գտնուող Ս. Հոգիի մատուոյն մէջ, մատուցուէցաւ Մայր Տաճարին մէջ, որ Գերշ. Տ. Ծահէ Արքեպս. Աճէմեան կատարեց սարկաւազական ձեռնադրութիւնը Ս. Աթոռոյս Ընծայարանի ուսանողներէն Ուրարակիր Տիրացուներ Սերոբ Գալէմտէրեանի, Յակոբ Տորստունեանի և Ամերիկահայ ուսանող Պարոյր Մելքոնեանի: Ձեռնադրիչ Սրբազանը խօսեցաւ իրատական քարոզ մը, ընծայեալներուն յորդորելով Աստուծոյ և ազգին ծառայել իրենց բովանդակ կարողութեամբ: Ապա Ս. Պատարագ մատուցուէցաւ Ս. Գլխադրի մատուոյն մէջ: Ժամաւարն էր Ամերիկայէն ժամանած Ս. Ուխտիս Միաբան Հոգշ. Տ. Փառէն Վրդ. Աւետիքեան:

* Կիր. 29 Յունիս.— Յիշատակ Եղիայի Մարգարէին: Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Հայրապետը մատուց հանդիսատր Ս. Պատարագ Բրիստոսի Ս. Գերեզմանին վրայ, քարոզեց և նախագահեց մեծահանդէս թափօրին:

* Բշ. 30 Յունիս.— Ս. Կուսանացն Հոփիսիմեանց: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուէցաւ Ս. Հրեշտակապետ, իսկ Ս. Պատարագը մատուցուէցաւ եկեղեցիի աւանդատունին՝ Ս. Հոփիսիմէի մատուոյն մէջ: Ժամաւարն էր Հոգշ. Տ. Գեղարդ Արդ. Տաւուշլարեան:

* Ուր. 4 Յուլիս.— Նախատօնակին Ս. Յակոբի մէջ նախագահեց Գերշ. Տ. Ծահէ Արքեպս. Աճէմեան:

* Եր. 5 Յուլիս.— Ս. Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաորչին: (Յիշատակ ելանելոյն ի Վիրապէն): Ս. Պատարագը մատուցուէցաւ Մայր Տաճարի աւանդատունին՝ Ս. Լուսաորչի սեղանին վրայ: Ժամաւարն էր Հոգշ. Տ. Ասպետ Արդ. Պալեան:

— Նախատօնակին Ս. Յակոբի մէջ նախագահեց Գերշ. Տ. Ծահէ Արքեպս. Աճէմեան: Արարողութեան աւարտին ծնրադիր երգունցաւ «Տէր ողորմեա»:

* Կիր. 6 Յուլիս.— Տօն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Ս. Էջմիածնի: Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց Հոգշ. Տ. Գեորգ Վրդ. Նազարեան: «Հայր մեր»էն առաջ, Գերշ. Տ. Ծահէ Արքեպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ, կատարունցաւ «Հայրապետական մաղթանք վասն Ս. Էջմիածնի»:

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ «Անդաստան» կատարունցաւ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Նորայր Արքեպս. Պողարեան:

* Ծր. 12 Յուլիս.— Ս. Մեծին Ներսիսի և Խաղայ Եպիսկոպոսին: Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Ս. Գլխադիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Սևան Վրդ. Ղարիպեան:

* Կիր. 13 Յուլիս.— Բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պահոց: Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Ս. Յարութեան Տաճարի մեր վերնամատուոյն մէջ (առաջին անգամ ըլլալով նորոգութենէն և օծումէն ետք): Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Գեղարդ Արդ. Տառուշարեան:

* Որ. 18 Յուլիս.— Նախատօնակին Ս. Յակոբի մէջ նախագահեց Հոգշ. Տ. Կիրէղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան:

* Ծր. 19 Յուլիս.— Գիտ նշխարաց Ս. Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին: Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Մայր Տաճարի Ս. Մակարայ մատուոյն մէջ, ուր թաղուած է, ըստ աւանդութեան, մասունքը Ս. Լուսաւորիչի: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայկասէր Վրդ. Պայրամեան:

* Կիր. 20 Յուլիս.— Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Ս. Յարութին, մեր վերնատունի մատուոյն մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեան:

* Դշ. 23 Յուլիս.— Թարգմանչաց հանդիսաւոր նախատօնակին Ս. Յակոբի մէջ նախագահեց Հոգշ. Տ. Կիրէղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան:

* Եշ. 24 Յուլիս.— Ս. Թարգմանչաց Վարդապետացն մերոց՝ Սահակայ և Մեսրոպայ (Տօն ազգային): Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց, ըստ սովորութեան, Ս. Թարգմանչաց Երկր. Վարժարանի Տեսուչը՝ Հոգշ. Տ. Կիրէղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան:

* Ծր. 26 Յուլիս.— Ս. Տրդատայ թագաւորին մերոյ և Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովիդիստոյն: Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Ս. Գլխադիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայկասէր Վրդ. Պայրամեան:

— Նախատօնակին Ս. Յակոբի մէջ նախագահեց Հոգշ. Տ. Կիրէղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան:

* Կիր. 27 Յուլիս.— Գիտ Տփոյ Ս. Աստուածածնի: Ս. Պատարագը մատուցունցաւ Գեթսեմանիի Ս. Աստուածածնի Տաճարին մէջ, Տիրամօր Ս. Գեղեցմանին վրայ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Գեղարդ Արդ. Տառուշարեան: Երթողարձի թափօրներուն նախագահեց Հոգշ. Տ. Մաշտոց Վրդ. Բարիլոսեան:

ՄԱՆՏՈՆԵՐ

* Բշ. 2 Յունիս.— Երեկոյեան, Իտալիոյ ազգային տօնին առիթով, իտալական ընդհ. հիւպատոսին կողմէ հիւպատոսարանին մէջ սարքուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. Նազարեան և Տիար Գ. Հինդեան:

* Գշ. 10 Յունիս.— Ամերիկեան ընդհ. հիւպատոս Պրն. Արթիւր Տէյ, իր մեկնումին առիթով հրաժեշտի այցելութեան եկաւ Ամեն. Պատրիարք Ս. Հօր:

— Նոյն օր, Պատրիարք Ս. Հօր այցելեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մօտ Իսրայէլի նոր նշանակուած ներկայացուցիչը՝ Պրն. Հայիմ Հէր-
ցօկ:

* Դշ. 18 Յունիս.— Երեկոյեան, Անգլիոյ Թագուհիի ծննդեան 49րդ տարեդարձին առթիւ, քրիտանական ընդհ. հիւպատոսին կողմէ հիւպատոսարանին մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Հոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. Նազարեան և Տիար Կ. Հինդեան:

* Բշ. 14 Յուլիս.— Երեկոյեան, Ֆրանսայի ազգային տօնին առթիւ, ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոսին կողմէ հիւպատոսարանի պարտէզին մէջ սարքուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Հոգշ. Տ. Կիւրեղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան, Հոգշ. Տ. Գէորգ Վրդ. Նազարեան, Հոգշ. Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեան և Տիար Կ. Հինդեան:

* Բշ. 21 Յուլիս.— Երեկոյեան, Պելճիքայի ազգային տօնին առթիւ, պելճիքական ընդհանուր հիւպատոսին կողմէ հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Հոգշ. Տ. Կիւրեղ Ծ. Վրդ. Գաբրիէան, Հոգշ. Տ. Վահան Վարդապետ և Տիար Կ. Հինդեան:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Յանուն Հայ եկեղեցիի և Մշակույթի	130
Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՎԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՇՆՈՐՀԱԲԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՍ	134
Ժամանում Թուրքիոյ Հայոց Ամենապատիւ Պատրիարքին	135
Ժամանում Վեհափառ Հայրապետին Ամման	137
Ժամանում Վեհափառ Հայրապետին Երուսաղէմ	139
Բարի գալուստի այցելութիւններ	143
Ժամանում Ս. Աթողիս Բարերար Վսեմ. Տէր և Տկն. Ալեքս Մանուկեաններու	143
Այցելութիւն Բերդին	143
Ֆիլհարմոնիք Նուագահանդէս	149
Ջանազան Այցելութիւններ	149
Բացում Ալեքս և Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանի Նորակառոյց Շէնքին	149
Ընդունելութիւն Պատրիարքարանին մէջ ի պատիւ Վսեմ. Տէր և Տկն. Ալեքս և Մարի Մանուկեաններու	159
Ն. Ս. Օծութիւնը հիւր՝ Փրանչիսկեան Հայրերուն	159
Ամալերջի Հանդէս Ս. Թարգմանչաց Երկրդ. Վարժարանի	161
Ժողովրդական Հանդէս ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան	161
Ջանազան Ժողովներ	163
Մեկնում Ս. Աթողիս Բարերար Վսեմ. Տէր և Տկն. Ալեքս Մանուկեաններու	163
Մեկնում Բարերար Տիար Տատուր Տատուրեանի	165
Սարկաւազական Ձեռնադրութիւն	165
Հանդիսաւոր Նաւակաւիք և Օծում Ս. Յարութեան Տաճարի Հայկական Խորաններուն	165
Ճաշկերոյթ ի պատիւ Վեհափառ Հայրապետին և Հայ հիւրերուն	167
Հայրապետական Սուրբ Պատարագ Քրիստոսի Ս. Գրեգմանին վրայ	167
Ճաշկերոյթ ի պատիւ եկեղեցական դասին, հիւրերուն և Միաբանութեան	172
Այցելութիւն Հանրապետութեան Նախագահ Ն. Վսեմ. Էֆրայիմ Գաթցիիին	176
Ընդունելութիւն Արաք համայնքին կողմէ	176
Ընդունելութիւն Երուսաղէմի Դաւիթի Բերդին մէջ	177
Ճաշկերոյթ Պատրիարքարանի Դահլիճին մէջ	177
Վեհափառ Հայրապետին մեկնումը Ս. Քաղաքէն	178

Մեկնում Թուրքիոյ Հայոց Ամենապատիւ Պատրիարքին	179
Վեհափառ Հայրապետը Ամմանի մէջ	179
Վեհափառ Հայրապետը Յորդանանի Ծերակոյտի Նախագահին մօտ	179
Վեհափառ Հայրապետը Յորդանանի Նորին Վեհափառութիւն	
Հիւսէյն Թագաւորին մօտ	179
Ճաշկերոյթ ի պատիւ Ն. Ս. Օծութեան	180
Մեկնում Նորին Վեհափառութիւն Հայրապետին	180
Ն. Վսեմութիւն Տիար Ալեքս Մանուկեան — Բաքերարը և իր գործը	181
Մեր Հիւրերը	184
Տարեկան Դաշտահանդէս Ս. Թարգմանչաց Երկրդ. Վարժարանի	186
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ	
Եկեղեցականք - Բեմականք	187
Պաշտօնականք	190
Բովանդակութիւն	191

Yearly subscription: 10 U. S. Dollars

All correspondence should be addressed to:

Ara Kalaydjian, The St. James Press

P. O. Box 14001, Jerusalem — Israel